

[Documents de treball 11

[Canvis recents a la legislació lingüística de Turquia

Dr. Özlem Eraydin Virtanen

Any: 2003

WORKING PAPERS

Mercator (www.mercator-central.org) és un programa de recerca i un servei d'informació i documentació en l'àmbit de les llengües minoritzades d'Europa, desenvolupat conjuntament per tres centres que cobreixen aspectes diferents: educació, mitjans de comunicació i drets lingüístics i legislació.

Els *Documents de Treball Mercator-Legislació* pretenen posar a disposició dels usuaris de la xarxa Mercator una sèrie de treballs de recerca en curs i d'articles de petit format dins la temàtica dels drets, legislació i política lingüística, amb un èmfasi especial en l'ús de les llengües minoritzades a les esferes de domini públic.

Edita

CIEMEN (Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions)
Rocafort 242, bis
08029 BARCELONA
(CATALUNYA)
Tel. (+34.93) 444 38 00
Fax (+34.93) 444 38 09
mercator@ciemen.org
www.ciemen.org/mercator

Edició

Equip del Programa Mercator-Legislació:
Aureli Argemí
Sergi Vilaró
Bernat Pujadas
Marga Pont

Nota

La correspondència s'ha d'enviar a l'adreça del CIEMEN. Podeu fer-hi arribar, per correu -postal o electrònic- o fax, tots els documents que, segons el vostre criteri, haurien de formar part d'aquesta publicació.

El CIEMEN no fa necessàriament seves les opinions, els criteris i la terminologia exposats en les diverses col·laboracions.

ISSN 1133-3928

© Dr. Özlem Eraydin Virtanen, 2003
Traducció: Rosario Delgado, Bernat Pujadas (Mercator- Legislació) i Sergi Vilaró (Mercator-Legislació)

Agraïments:

Dr. K. Yagmur, BABYLON Centre d'Estudis pel multilingüisme en una societat multicultural, Universitat de Tilburg (Països Baixos). Salih Akin, professor de lingüística general a la Universitat de Rouen (França).

Amb el suport de:

[Canvis recents a la legislació lingüística de Turquia

Dr. Özlem Eraydin Virtanen
Universitat Adnan Menderes, Nazilli, Turquia

0. Introducció	1
1. Rerefons històric de la política lingüística de Turquia	3
2. El paper de la política lingüística en la creació de la nació turca i de la seva modernització	8
3. La política lingüística a Turquia envers les llengües i els grups lingüístics no oficials fins a la fi del mil·lenni	17
4. Dades Demogràfiques sobre les llengües a Turquia	25
5. Anàlisi Crítica de la Política Lingüística a Turquia	29
6. Legislació lingüística recent	33
7. Conclusió	43

0. Introducció

La política de minories a Turquia, i més concretament la política envers les llengües no oficials, ha estat discutida i criticada freqüentment a l'opinió pública europea. Amb el recent impuls en les relacions entre Turquia i la Unió Europea (UE), Turquia ha fet diverses passes per liberalitzar la seva legislació lingüística envers les llengües no oficials. La qüestió sobre si aquests canvis legals constitueixen una reforma significativa requereix una anàlisi més profunda de la política lingüística de Turquia.

El paper de la UE és un aspecte important a tenir en compte en les últimes reformes lingüístiques de Turquia. Com és sabut, durant l'última dècada, junt amb les Nacions Unides i el Consell d'Europa, la UE ha sorgit com un actor a nivell internacional que pot influir en les polítiques lingüístiques de molts estats.

Irònicament, però, té una major influència sobre les polítiques lingüístiques dels països candidats que sobre els seus propis estats membres¹, atès que la seva legislació interna no està desenvolupada en aquest aspecte. Després d'incloure “*respecte i protecció de les minories*” entre els criteris per a ser membres, la UE ha començat a observar els desenvolupaments en drets lingüístics dels països candidats i també a incloure temes lingüístics en els seus Informes Regulars. Tot i que no és l'únic element d'influència, la UE ha incidit molt en la liberalització de la política lingüística a Turquia.

Als documents oficials turcs que expliquen les raons per a les recents reformes lingüístiques s'hi poden trobar moltes referències a les relacions amb la UE, així com al dret internacional². De la mateixa manera, diversos documents de la UE sobre Turquia fan referència a aquestes reformes³. El fet que les relacions de la UE donessin una empenta significativa a les reformes fa creure l'investigador que el tema s'inclou dins de les relacions entre Turquia i la UE en un primer nivell, tot i que un estudi més profund de la política lingüística turca requereix un marc de treball més ampli.

Turquia no és l'únic país candidat la política lingüística del qual està sent discutida en l'àmbit dels membres de la UE de ple dret. Tanmateix, Turquia té diversos trets que el diferencien dels altres candidats, no només per la importància numèrica de la seva població, de majoria musulmana, sinó també per la seva més llarga relació amb la UE. De totes maneres, i malgrat la durada d'aquesta relació, és difícil parlar d'un gran enteniment entre les parts pel que fa a la protecció de les minories i els drets lingüístics. Dins del discurs europeu, on les errades més que no pas els encerts de la democràcia turca són emfasitzats, hi ha pocs, més aviat cap,

---

¹ F. De Varennes, *Vade-Mecum*, “Introduction”, ed. per Donall O Riagain, Dublín, 1998, p. 9.

² Vegeu, per exemple, Secretaria General del Primer Ministre d'Afers de la Unió Europea (*Prime Ministry General Secretariat for European Union Affairs*), *Analytical Notes on Constitutional Amendments*,
<http://www.abgs.gov.tr/abportal/uploads/files/Analytical%20Note%20on%20Constitutional%20Amendments%20.doc>

³ Vegeu, per exemple, *2002 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession*, {COM(2002) 700 final}, SEC(2002) 1412, Brussel·les, 9.10.2002, p. 41-42,
www.deltur.cec.eu.int/english/e-g-regular2002.html

signes d'interès en el paper i la importància de la política lingüística en la modernització i creació de la nació turca.

D'altra banda, al costat turc, els debats sobre drets lingüístics són plantejats dins d'un marc conceptual molt restringit. S'han fet pocs intents per introduir els paradigmes de la recerca sociolingüística desenvolupats fora de Turquia als debats actuals sobre les llengües no oficials⁴. Fins i tot quan hi ha indicadors que diuen que el dret a la llengua materna és àmpliament tolerat⁵, probablement com una qüestió de sentit comú, la seva relació amb la democràcia encara no ha estat prou tractada. Hi ha poc coneixement de les regulacions legals internacionals sobre els drets lingüístics, i l'estatus de la llengua oficial encara és objecte d'atenció especial.

Aquest treball pretén tractar una part d'aquest problema, tot introduint els temes principals de la política lingüística de Turquia tal i com es tracten a l'opinió pública turca. El treball comença amb un breu resum del rerefons històric sense el qual no seria possible aconseguir una comprensió més profunda de la política lingüística a Turquia. El paper de la política lingüística en el procés de creació de la nació turca és un altre tema del document que no ha estat gaire estudiat a la llum de les teories contemporànies sobre nacionalisme. La següent secció tracta principalment les polítiques envers les llengües no oficials, fent referència a la legislació pertinent. El resultat d'aquesta política a nivell dels grups lingüístics es pot veure a les dades demogràfiques, tot i que estan basades en estimacions aproximades. A continuació s'ofereix un comentari sobre la legislació lingüística recentment aprovada.

1. Rerefons històric de la política lingüística de Turquia

---

⁴ L'informe elaborat pel Comitè Especial d'Experts en Llengua Turca per al 8è Pla de Desenvolupament (*Sekizinci Bes Yillik Kalkinma Planı*), "Turk Dili OIK Raporu", <http://ekutup.dpt.gov.tr/turkdili/oik542.pdf>, indica que hi ha escassetat d'estudis en els camps de la sociolingüística i psicolingüística.

⁵ Segons una investigació duta a terme pel TESEV, el 74% dels enquestats opinaven que el dret a la llengua materna no hauria de ser restringit en cap circumstància. A. Carkoglu et. al., *Türk Halkinin Avrupa Birliğine Bakışı*, (La percepció dels turcs d'esdevenir membres de la Unió Europea), TESEV, juny de 2002. <http://www.tesev.org.tr/sunum.zip>.

Una anàlisi històrica serà útil per entendre les dinàmiques i peculiaritats de la política lingüística a Turquia. Una breu ullada als desenvolupaments històrics és suficient per assenyalar que, des de l'edat mitjana, l'estatus social inferior de la llengua turca ha animat els líders a concentrar els seus esforços, quan n'hi ha hagut, a millorar aquesta situació. Un historiador turc, E.Z. Karal, escriu: *"en la història de Turquia, els problemes lingüístics denoten els esforços que s'han fet per transformar el turc en una llengua independent, nacional i moderna."*⁶

Començant pel segle X, quan els turcs adoptaren l'Islam, la llengua turca ha estat sota la forta influència del persa i de l'àrab. Tot i que de manera paral·lela a l'expansió dels turcs cap a l'oest, la llengua turca es va estendre dels grups nòmades als seminòmades i, des d'aquí, als grups establerts, això no va evitar la supremacia de l'àrab i el persa en els camps de la ciència, l'educació, la literatura i fins i tot l'administració. Està documentat que durant el període Seljuk la llengua de palau va ser el persa i alguns dels sultans turcs no van dubtar en adoptar noms perses.⁷ Irònicament, els poetes de l'època que escrivien les seves obres en turc acostumaven a assenyalar que *"la llengua turca, en comparació amb l'àrab i el persa, és limitada, crua i inexpressiva, i els seus defectes han de ser per tant ignorats"*.⁸

Quan Karamanoglu Mehmet Bey, el líder d'un dels principats que va sorgir després de la dissolució dels Seljuks, féu una declaració el 1277 prohibint l'ús de qualsevol altra llengua que no fos el turc, no fou pas per confirmar la superioritat del turc, sinó per resistir a la dominació de les altres llengües. *"Des d'ara",* va ordenar, *"ningú no hauria de parlar cap altra llengua que no sigui el turc al consell (diwan), al lloc de reunions (dergah), en audiències (bargah) i en llocs públics (meydan)"*⁹

---

⁶ E. Z. Karal, "Osmanli Tarihinde Turk Dili Sorunu" (El problema de la llengua turca en la història otomana), *Bilim Kultur ve Ogretim Dili Olarak Turk ce (El turc com la llengua de l'educació, la cultura i la ciència)*, TDK, Ankara 1994, p. 7.

⁷ E. Z. Karal, "Osmanli Tarihinde Turk Dili Sorunu", p. 20.

⁸ Paraules de Kopruluzade, extretes de G. Lewis, *The Turkish Language Reform; A Catastrophic Success*, Oxford University Press, Oxford, 1999, p. 6.

⁹ E. Z. Karal, "Osmanli Tarihinde Turk Dili Sorunu", p. 25.

La dinastia otomana no va seguir el model introduït pels Seljuks i va emprar el turc al palau otomà. Malgrat tot, l'expansió territorial de l'imperi otomà tampoc no va contribuir al reconeixement de la llengua turca. Ben al contrari, l'expansió va degradar el reconeixement del turc de dues maneres: disminuint la proporció de parlants de turc entre la població total de l'imperi i elevat el reconeixement del persa i de l'àrab com a resultat de la intensificada importància de l'Islam, especialment després de la introducció del califat.

L'elit de l'Imperi parlava una llengua sintètica anomenada turc otomà (*osmanlı*). Ple de paraules àrabs i perses i influenciat per les seves regles gramaticals, l'*osmanlı* era gairebé intel·ligible per a la gent del carrer.¹⁰ Així com la llengua era subestimada, la paraula *turc* tenia implicacions tan negatives com “vulgar, poc considerat i inculte”¹¹. La llengua era un element central de la dualitat cultural de la societat otomana on existien dos mons culturals diferents. De manera oposada al món de la cultura *popular*, basat en tradicions literàries transmeses de manera oral, els instruments de comunicació de la cultura de *palau* eren controlats per un grup relativament petit de doctors en llei islàmica (*ulema*), alts càrrecs de l'administració central i uns quants homes independents de lletres.¹²

Malgrat l'interès creixent per la llengua turca a Europa, aquesta no s'ensenyava a cap nivell en l'educació general de l'imperi otomà. El turc s'usava només en una escola (*Enderum*), tot i que els turcs no eren acceptats en aquesta escola que educava estudiants per a càrrecs administratius. Tot i que les minories tenien permís per imprimir llibres en les seves llengües des de 1494, el turc no fou utilitzat a la impremta fins al segle XVIII. La traducció de l'Alcorà al turc fou prohibida per l'*ulema* fins al segle XX.

Les minories tenien llibertat per fer servir les seves llengües. És més, de tant en tant, els sultans otomans s'adreçaven a les minories en les seves

---

¹⁰ K. Yagmur, “Languages in Turkey”, *The Other Languages of Europe*, ed. per G. Extra i D. Gorter, Multilingual Matters, Clevedon, 2001, p. 408.

¹¹ B. Oran, *Ataturk Milliyetçiligi*, (El nacionalisme d'Ataturk), Bilgi Yayinevi, Ankara, 1997, p. 53.

¹² E. Kongar, “Turkey's Cultural Transformation”, p. 27.

respectives llengües i feien servir llengües forànies en la seva correspondència amb els estats europeus. Els serveis de traducció eren facilitats principalment per membres de les minories. Com a resultat d'aquesta política, a diferència d'altres imperis de l'època, l'imperi otomà no va oblidar la llengua de la dinastia.¹³

D'aquesta manera, Karal identifica el període entre el 1453 i el 1517 amb la creixent influència de l'àrab i el persa, i el període que va del 1517 al 1718 amb la consumació de la superioritat d'aquestes llengües davant del turc.¹⁴ No va ser fins al segle XVIII que sorgí d'entre els turcs la consciència lingüística pròpia. Les mesures concretes per millorar el reconeixement del turc no van ser introduïdes fins després de 1839. Entre els intel·lectuals turcs la consciència lingüística sorgí amb la influència de i contra Occident. Però, de manera paral·lela als debats sobre la forma de l'Estat, les discussions sobre l'estatus del turc no van ser resoltes fins l'establiment de la República de Turquia. I els debats generalitzats sobre la llengua, que tingueren lloc a la darreria de l'imperi otomà, tampoc no van significar un canvi radical en el reconeixement de la llengua turca.

La forta resistència de l'*ulema* va evitar la introducció del turc a les *madrasses* fins al 1910. Diverses escoles fundades segons el model europeu, com l'Escola de la Marina (1773) i l'Escola Militar (1793) van començar a fer servir el turc parcialment. Va ser l'adopció de l'educació obligatòria, l'establiment d'un Gabinet de Traducció i la publicació d'un Diari Oficial el que va portar canvis significatius al reconeixement del turc en l'educació i la ciència. Però, quan un segle més tard s'establiren els instituts de secundària i les universitats, les dificultats per fer servir el turc a aquests nivells de l'educació van quedar ben paleses un cop més i la insuficiència de les mesures prèvies van ser evidents.

El turc va ser designat llengua oficial de l'Estat otomà, al començament de la seva caiguda, amb **l'article 18 de la Constitució de 1876**. L'article diu que *“un prerequisite per nomenar súbdits otomans al servei de l'Estat és*

---

¹³ K. Yagmur, “Languages in Turkey”, p. 407.

¹⁴ E.Z. Karal, “Osmanlı Tarihinde Türk Dili Sorunu”, p. 30.

que parlin la llengua turca, que és la llengua oficial de l'Estat".¹⁵ Els esforços per crear unitat entre els pobles de l'Estat van portar a la idea de concentrar-se en una llengua comuna al voltant de la qual es reuniria la *nació otomana*. Però no va haver-hi acord sobre quina varietat (la de palau o la del poble) hauria de convertir-se en la llengua estàndard. Durant la primera assemblea del Parlament es va fer evident un altre problema. La distància entre els diferents dialectes del turc era tan gran que les secretaries no eren capaces d'escriure els discursos dels parlamentaris. Finalment, es va encomanar la tasca de transformar la llengua parlada en llengua escrita a un diputat.¹⁶

La segona constitució va establir l'obligatorietat de la llengua turca a totes les escoles primàries. A les regions on eren majoria, els grups minoritaris tenien dret a aprendre les seves llengües a l'escola junt amb la llengua turca. Aquesta seria també obligatòria a l'ensenyament secundari, on la llengua regional era optativa. Les escoles privades eren pemeses, amb la condició que estiguessin sota control de l'Estat. Una altra llei exigia l'ús del turc als Tribunals. Això va portar a ressentiments especialment en aquelles províncies amb una nombrosa població arabòfona. Va haver-hi una proposta d'ensenyar llengües regionals als jutges, tot i que va resultar inaplicable donat el nombre de llengües parlades a l'imperi.

Aquestes mesures en el camp de la política lingüística van resultar ser contraproductes. Les minories, que havien gaudit de drets lingüístics més amplis fins a aquell moment, van reaccionar contra les noves resolucions, considerant-les part d'una política de *Turquificació*. En comptes d'unir minories o pobles, aquestes polítiques van desembocar en moviments lingüístics que van anar acompanyats de revoltes nacionals.

Podem concloure que, a diferència de molts altres exemples en la història, i contràriament als arguments esgrimits en conseqüència, entre els

---

¹⁵ Traducció extreta de G. Lewis, *The Turkish Language Reform*, p. 16.

¹⁶ E.Z. Karal, "Osmanli Tarihinde Turk Dili Sorunu", p. 61.

segles X i XX, el reconeixement de la llengua turca no va augmentar d'acord amb el poder polític i militar de l'Estat turc. Ans al contrari, quan l'Estat es convertí en més multilingüe i multiètnic per l'expansió, la llengua de l'ètnia majoritària fou inesperadament relegada a l'àmbit col·loquial. A diferència de l'Àfrica, no van ser els poders colonials els qui van imposar la llengua estrangera al poble turc, sinó que ho van fer els seus governants i la seva intel·lectualitat.¹⁷ A més, la consciència lingüística entre els turcs es va desenvolupar més tard que en molts altres homòlegs europeus, d'acord amb el naixement del nacionalisme com a doctrina política.

2. El paper de la política lingüística en la creació de la nació turca i de la seva modernització

El paper significatiu de la llengua en el procés de creació de la nació s'ha donat per suposat durant molt de temps i només en les últimes dècades ha esdevingut un tema molt habitual en els treballs dels experts. D'acord amb l'existència de funcions múltiples del llenguatge en societat i les nombroses mostres de nacionalisme, les relacions entre les dues constitueixen un entramat complex. L'explicació d'aquesta complexitat requereix una anàlisi més profunda dels dos fenòmens. De totes maneres, i degut a les limitacions d'espai, en aquest treball només tractarem la interacció entre tots dos.

Com és sabut, una llengua comuna és un dels elements objectius que constitueix una nació. De totes maneres, no és un criteri ni necessari ni suficient per a una nació. Tal com Gurr diu: "La clau per identificar grups comuns no és la presència d'un tret en particular o d'una combinació de trets, sinó més aviat la percepció compartida que els trets definitoris, siguin els que siguin, conformen el grup separadament."¹⁸ El paper central dels elements subjectius de nació, com la consciència i la voluntat, no fa que els elements objectius siguin totalment insignificants. Atès que són fàcils de distingir i que porten a altres elements, els

---

¹⁷ K. Yagmur, "Languages in Turkey", p. 408.

¹⁸ T.R. Gurr, 1993, p.3.

components objectius com ara la llengua són emprats per referir-se a un conjunt més complex de trets sota un sol atribut.

Delimitar és només una part del paper que juga la llengua en el procés de creació de la nació. Amb la seva funció simbòlica i comunicativa, la llengua pot construir i intensificar el lligam instrumental i emocional amb la nació.¹⁹ De la mateixa manera que la nacionalització inclou processos planejats i no planejats, el lligam de la llengua amb el nacionalisme pot ser alhora arbitrari i manipulat deliberadament. La llengua influencia, i pot ser influenciada pel *procés de formació de nació*, que pot ser definit com “*la formació i establiment del nou Estat com a entitat política i els processos viables de creació de nivells d’unitat, adaptació, èxit i un sentit d’identitat nacional entre la gent*”²⁰ Les llengües nacionals i oficials són mitjans per enfortir la integració política, i el grau d’integració política i econòmica en la unitat política és un factor que, a la vegada, influencia la situació lingüística. A diferència de l’assimilació, caldria recordar que la integració no té com a objectiu l’absoluta homogeneïtzació de la població.

A nivell emotiu, una llengua nacional serveix com a objecte principal i com a símbol de lligam que uneix les lleialtats immediates amb les transcendents:

*“La llengua aporta una continuïtat i un abast sense els quals no es podria construir el sentiment de la nacionalitat absoluta; aporta productes concrets, emocionalment significatius, que l’individu rep de generacions anteriors i que passarà a generacions futures i que, al moment present, el lliguen a un grup de població àmpliament dispers, a qui no coneix i no coneixerà mai personalment.”*²¹

---

¹⁹ H. C. Kelman, “Language as Aid and Barrier to Involvement in the National System”, *Advances in the Sociology of Language*, C. 2, ed. per J. A. Fishman, La Haya, Mouton, 1974.

²⁰ W. Bloom, *Personal Identity, National Identity and International Relations*, Cambridge University Press, Cambridge, 1990, p. 55.

²¹ H. C. Kelman, “Language as Aid and Barrier to Involvement in the National System”, p. 194.

D'aquesta manera, amb les seves funcions simbòliques lligades a la identificació de grup, al sentit de pertinença i a l'orgull nacional, la llengua juga un important paper en la creació i el manteniment dels elements subjectius de nació. D'altra banda, d'entre els elements que conformen objectivament la nació, la llengua n'és un element únic, i té un paper central en la difusió dels elements objectius i subjectius de la nació entre els membres del grup.

Si el nacionalisme es considera un sentiment derivat de la identitat de grup, la llengua sempre hi ha estat relacionada. D'altra banda, si el nacionalisme es pren com a doctrina política, la llengua ha estat important des de la seva aparició amb l'arribada de l'era moderna, atès que les mateixes circumstàncies que van fer aparèixer el nacionalisme van elevar la llengua a un paper central en la vida social. Amb els canvis econòmics i polítics portats per la modernització, la llengua va esdevenir un fenomen econòmic i polític.

La integració no planejada, com ara la integració del mercat i la urbanització, inevitablement va afectar els comportaments lingüístics dels individus. Els mateixos canvis econòmics, polítics i socials de la modernitat, que van portar a l'aparició de la nació, van crear un ambient que afavoria l'homogeneïtat lingüística. D'altra banda, un cop aparegut, el poder estatal centralitzat va començar a donar suport a la integració deliberada, també mitjançant polítiques lingüístiques. En molts casos, la preocupació per l'eficiència va fer que les polítiques afavorissin l'homogeneïtat lingüística més que no pas la diversitat lingüística. Els principis de "participació" i "acceptació" del nou ordre polític, que requerien una comunicació eficient entre els governants i els pobles, van fer de la llengua tant un objectiu com una eina política. Un cop aparegut com a model polític legítim, la nació-estat, amb un fort lligam amb la llengua nacional, va servir com a model per a la resta d'Europa i del món. D'aquesta manera, en molts casos els processos de creació de nació a Europa van seguir el camí d'"un estat, una nació, una llengua" o del "una llengua, una nació, un estat".

Com la gran majoria dels moviments nacionalistes desenvolupats en països fora de l'Europa Occidental, el nacionalisme turc té similituds

i diferències amb els moviments nacionalistes sorgits a l'Europa Occidental. Els moviments nacionalistes de països en vies de desenvolupament, segons afirma Oran, tenen tres funcions: *independència del colonialisme*, *modernització política* (unificació i institucionalització) i *econòmica* (desenvolupament) i *anàlisi de la identitat original*.²² La presència d'una llengua comuna va tenir un paper significatiu en totes tres funcions dels moviments nacionalistes.

La reforma lingüística va ser un dels pilars de la Revolució Turca, l'objectiu principal de la qual va ser transformar un estat basat en la religió en un estat laic i modern a través de la modernització i la creació de la nació. Va estar molt lligada a altres reformes, com l'educativa, i als principis de l'Estat emergent, com la secularització i el nacionalisme. Tot i que una millor comprensió del paper del llenguatge en la formació de la nació de Turquia requeriria una anàlisi més exhaustiva de la modernització turca i els processos de creació de nació, alguns aspectes significatius apareixeran en aquest treball per tal d'assenyalar la complicada natura de la qüestió lingüística a Turquia.

La llengua turca ha contribuït decisivament en molts casos a la Revolució Turca. Primer de tot, ha estat un criteri que ha legitimitat la nova nació internament i externament. Segons el cens de 1927, 11.777.810 persones d'un total de 13.629.488 (86,4%) tenien el turc com a llengua materna a Turquia. En segon lloc, ha estat fonamental per a la creació de la identitat nacional, la qual incloïa a moltes referències a les arrels turques i es preveia que substituïria l'èmfasi de la identitat basada en la religió. En tercer lloc, ha contribuït decisivament en la comunicació de la nova ideologia al poble. Tot i que ha estat fonamental per a totes aquestes tasques, la llengua no estava "preparada" per a l'aprofitament per cap d'elles. Per tant, els esforços per canviar la societat mitjançant la política lingüística van ser acompanyats per canvis en l'estatus i el corpus de la llengua.

---

²² B. Oran, *Ataturk Milliyetciligi*, Bilgi Yayinevi, Ankara, 1997 p. 37. Oran subratlla la contradicció entre la primera i la segona funció; l'objectiu de ser lliures manllevat de la influència occidental i l'objectiu d'aconseguir un nivell similar de desenvolupament, arribar a ser com ells.

Atès que la nova nació-estat es va basar en els principis de secularització i unitarisme, ni la religió ni l'origen ètnic podien servir com a criteris únics per constituir la nació, malgrat la rellevància d'ambdues. En comptes d'això, es va posar èmfasi en un passat comú i uns ideals compartits. *Els valors fonamentals*²³ de la nació, d'altra banda, han estat la cultura, la llengua i uns propòsits comuns. Com a element definidor de la nació, la llengua ha estat considerada congruent amb la definició voluntària de nació. El programa del partit fundat per Atatürk proposava la següent definició de nació: *“La nació és una unitat política i social composta de ciutadans lligats entre ells pels vincles de la llengua, la cultura i els ideals.”*²⁴ De la mateixa manera, l'article 5 del programa del partit declarava que la difusió de la llengua i la cultura turques havien de ser principis fonamentals, ja que *“entre els compatriotes, la unitat de la llengua, dels sentiments i dels pensaments forma el lligam més fort.”*²⁵ Així, durant la dècada dels anys 30 el criteri aplicat als immigrants de Turquia va ser *“la pertinença a la cultura turca.”*²⁶

La nova organització política va assumir la tasca de crear una nova identitat social que reemplaçaria l'anterior, la qual es basava en la comunitat islàmica. La creació de la identitat i l'orgull nacionals requeria elements objectius, i la llengua turca, que era *“una llengua tan vella i rica ”* era un d'aquests elements. La valoració del turc i l'increment del seu reconeixement han estat uns mitjans per construir lligams sentimentals amb la nació. Atesa la manca de recursos materials després de dècades de guerra, era un element imprescindible. Tal com assenyala Lewis, *“hi havia una necessitat imperiosa de fer pujar la moral, per fer veure la gent a si mateixa com a nació amb un gran passat i un gran destí, que un dia prendria el seu lloc entre les nacions civilitzades occidentals. Els turcs no havien de tenir complex d'inferioritat envers Europa; no podien quedar relegats a un segon pla.”*²⁷

²³ J.J. Smolicz, “Language-a Bridge of a Barrier?”, *Multilingua*, 14-2, 1995, p. 158.

²⁴ B. Oran, *Ataturk Milliyetçiligi*, p. 173. Oran assenyala que durant els intercanvis de població de la primera dècada de la República, els criteris religiosos van prevaler sobre els criteris lingüístics i es va permetre un intercanvi migratori entre grups musulmans que parlaven altres llengües diferents del turc cap a Turquia i grups no musulmans que parlaven turc. P. 173-174.

²⁵ E. J. Zürcher, *Identity Politics in Central Asia and the Muslim World*, “Fundamentalism as an Exclusionary Device in Kemalist Turkish Nationalism”, Londres I. B. Tauris, 2001, p. 210.

²⁶ B. Oran, *Ataturk Milliyetçiligi*, p. 176.

²⁷ G. Lewis, *The Turkish Language Reform*, p. 42.

Així, Atatürk elogia la llengua turca de la següent manera:

“La llengua turca és una de les llengües més boniques, riques i fàcils del món. Per tant, cada turc estima la seva llengua i s’es força per elevar el seu estatus. La llengua turca és també un tresor sagrat per a la nació turca. Perquè la nació turca sap que els seus valors morals, costums, records, interessos, en resum tot el que la fa una nació, han estat preservats mitjançant la seva llengua, malgrat les interminables catàstrofes que ha viscut.”²⁸

De tota manera, l’orgull envers la llengua turca fou un sentiment totalment desconegut per les masses fins a la Revolució, i la seva exaltació va requerir grans esforços. Atès que el turc era la llengua de la nació i que hauria de ser la font essencial de lleialtat, mereixia els esforços i recursos necessaris per tal de purificar-la i revitalitzar-la.

La identitat nacional turca ha experimentat dos processos contradictoris, d’acord amb l’objectiu dual de la Revolució: alliberar-se de l’explotació econòmica i política occidental tot esdevenint una societat occidental.²⁹ Així, després de la guerra de la independència, Atatürk va dir: *“si haguéssim estat derrotats, els europeus també haurien estat derrotats. Però vam vèncer; vam aconseguir que els principis i les idees occidentals vengessin els europeus.”³⁰* L’existència del turc com a llengua autònoma i compartida per la majoria de la població fou un factor que va legitimar la *independència* respecte d’Occident, tot i que la ideologia que fa èmfasi en la llengua nacional és un producte occidental.

D’altra banda, la modernització va requerir l’abolició de les velles estructures polítiques i socials, així com la modificació de la identitat que se’n derivava d’aquestes estructures. En aquest punt va sorgir una dificultat: com fer servir

---

²⁸ Citat a *Sekizinci Bes Yillik Kalkinma Planı*, “Turk Dili OIK Raporu”, p.4.

²⁹ E. Kongar, “Turkey’s Cultural Transformation”, op. cit., p. 29, també B. Oran, *Ataturk Milliyetçiliği*, p. 37. Oran afirma que aquestes dinàmiques poden ser vistes també com a complementàries.

³⁰ H. Suphi, *Turk Yurdu*, Vol. 4-24, núm. 29-223, maig de 1930, p. 8, citat a B. Oran, *Ataturk Milliyetçiliği*, p. 164.

una llengua com a mitjà i centre d'una nova identitat social en concordança amb l'orientació occidental, si aquesta llengua és la principal personificació d'una cultura i una història desenvolupades i amb el seu màxim esplendor aconseguits a Orient. La creació de la nació va requerir un cert grau de continuïtat per a la seva legitimitat, i la llengua proporcionà aquesta continuïtat i antiguitat. Tanmateix, foren necessaris canvis dràstics, tant en el corpus com en l'estatus de la llengua turca, perquè pogués desenvolupar les funcions que li havien estat assignades. Combinar la continuïtat i el canvi de la llengua amb la intenció de crear la nació va ser tot un repte, i va suposar inconvenients i processos dolorosos, no només per als parlants de les llengües no oficials, sinó també per a les masses que no estaven preparades per afrontar aquestes canvis.

El principi de secularització requeria la supressió de les estructures i de les classes religioses del centre de la vida política.³¹ El reflex d'aquesta política en l'àmbit de la llengua fou el canvi de l'alfabet i la supressió de les paraules àrabs i perses. Fou una acció simbòlica, però tan important i efectiva que finalment va contribuir decisivament a apaivagar els lligams amb la història otomana, així com amb la resta del món islàmic. Lewis sosté que *“la intenció del canvi d'alfabet era trencar els lligams de Turquia amb l'Orient islàmic i facilitar la comunicació a nivell domèstic així com amb el món occidental.”*³² Amb aquest canvi, *“els nens no només podrien ser capaços d'aprendre a llegir i escriure en un període més curt de temps, sinó que també serien capaços d'aprendre llengües europees més fàcilment i ràpidament.”*³³

Deixar de banda el prestigi i els privilegis de la llengua de *palau* i elevar l'estatus de la llengua *del poble* fou un ingredient essencial del canvi estructural. La ideologia nacionalista va preveure la sobirania de la *nació*. Des

---

³¹ En un sol dia, el 3 de març de 1924, es van introduir sis reformes consecutives: l'abolició del califat, la fi del sistema educatiu religiós, la unificació de l'educació en escoles laiques, el tancament del Ministeri de Llei Canònica, l'abolició del Ministeri de Funcionariat i l'establiment de la Direcció General d'Assumptes Religiosos.

³² G. Lewis, *The Turkish Language Reform*, p. 27.

³³ O. Baskan, “Turkish Language Reform”, *The Transformation of Turkish Culture*, ed. per G. Renda i C. M. Kortepeter, The Kingston Press, Inc., Princeton, 1986, p. 101.

d'aquest punt de vista, donar independència a la *nació* requeria l'elevació de l'estatus de la seva llengua envers l'àrab i el persa, que eren presentats com a símbols del fanatisme religiós i com a instruments d'opressió per part de les elits dinàstiques i religioses. És per això que Kongar sosté que *“juntament amb la reforma jurídica de l'alfabet, la reforma de la llengua turca es va convertir no només en un símbol cultural, sinó també polític, de la rivalitat entre el nacionalisme turc i la cultura de tipus otomà.”*³⁴ Així, Atatürk va dir: *“Vencerem l'otomà. El turc serà tan lliure i independent com la nació turca, i amb ella entrarem a la civilització mundial d'un sol cop.”*³⁵

Junt amb d'altres mesures, el canvi d'alfabet va fer que milers d'homes cultes passessin a ser analfabets. A diferència de l'Àsia Central, on els debats sobre el canvi d'alfabet van durar anys, a Turquia aquest fou introduït molt ràpidament.³⁶ L'1 de novembre de 1928, la Gran Assemblea Nacional va aprovar la **Llei núm. 1353 sobre l'adopció i l'aplicació del nou alfabet turc**, en virtut de la qual s'havia d'aturar la impressió de llibres amb caràcters antics a partir del nou any i la correspondència oficial hauria de ser escrita amb el nou alfabet a partir de l'1 de juny de 1929. La llei també prohibia l'ús de llibres impresos amb l'alfabet antic a les escoles. L'opinió pública occidental va aplaudir aquest canvi. El 31 d'agost de 1928, al diari *The Times* de Londres s'hi podia llegir:

*“Amb aquest pas, els turcs, que durant segles han estat vistos pels europeus com gent estranya i aïllada, s'han apropiat més que mai cap a Occident. És una gran reforma, digna de l'extraordinari líder a qui el poble turc ha confiat el seu destí.”*³⁷

---

³⁴ E. Kongar, “Turkey's Cultural Transformation”, p. 41.

³⁵ G. Lewis, *The Turkish Language Reform*, p. 49.

³⁶ Quan Atatürk va veure l'esborrany de l'alfabet i fou informat sobre els plans que preveïen entre cinc i quinze anys de transició, va dir: *“això passarà en tres mesos o no passarà mai”*. Un cop l'alfabet fou enllestit, Mustafa Kemal mateix el va presentar al poble el 9 d'agost de 1928. Els oficials de l'equip presidencial i els professors universitaris el van aprendre en un parell de dies. Entre el 8 i el 25 d'octubre de 1928 els oficials van ser sotmesos a un examen. G. Lewis, *The Turkish Language Reform*, p. 34.

³⁷ Citat a G. Lewis, *The Turkish Language Reform*, p. 38.

La nova ideologia va haver de ser recolzada per estudis d'història i llengua turca. Foren creades dues organitzacions per dur a terme aquesta tasca: la Societat Turca per a l'Estudi de la Història, el 10 d'abril de 1910, i la Societat Turca per a l'Estudi de la Llengua, el 12 de juliol de 1932. L'estatut d'aquesta última va establir dos objectius: *“Treure a la llum la bellesa i la riquesa de la llengua turca i elevar-la als nivells que es mereix entre les llengües del món”*.

L'Organització Turca de la Llengua va emprendre la tasca de renovar el lèxic, la qual fou una part fonamental de la reforma lingüística turca. Baskan sosté que la renovació del lèxic *“implicà una nova visió del món a través de la llengua, una nova apreciació estètica i tot un seguit d'hàbits mentals i verbals diferents.”*³⁸ La renovació del lèxic tenia també com a objectiu omplir el buit entre les capes socials més baixes i les més altes. Un altre resultat que s'esperava amb la reforma era l'augment de l'alfabetització, fet que era fonamental per difondre les noves idees. La importància atribuïda a la ciència requeria un desenvolupament dels termes científics, i això va esdevenir un camp important de treball per als reformistes de la llengua.

D'aquesta manera, la política lingüística va ser emprada en la modernització turca en tots quatre processos: *secularització antiislàmica, desotomanització, prooccidentalització i returquificació.*³⁹ Mentre que durant l'època del període otomà la unitat fou aconseguida mitjançant la religió, durant l'era republicana s'havia d'aconseguir mitjançant *l'unitarisme lingüístic.*⁴⁰ La reforma de la llengua turca està considerada tot un èxit per haver aconseguit els seus objectius; el seu èxit s'atribueix a la velocitat i al grau de *penetració* de què va gaudir el govern.⁴¹

---

³⁸ O. Baskan, “Turkish Language Reform”, op. cit., p. 102.

³⁹ O. Baskan, “Turkish Language Reform”, 1986, p. 99.

⁴⁰ K. Yagmur, “Languages in Turkey”, p. 413.

⁴¹ W. Fierman, *Language Planning and National Development*, Mouton de Gruyter, Berlín, 1991, p. 13

D'altra banda, les dinàmiques en conflicte de la modernització turca es reflecteixen de bon principi a la política lingüística. Això es manifesta en el fet que la República de Turquia va ser fundada per un moviment d'alliberació respecte d'Occident, tot i que posteriorment va seguir una ideologia prooccidental. El nacionalisme turc buscava autenticitat per a la seva identitat tot aprofundint en el passat, encara que oblidant la història recent. El populisme era un dels sis principis de la nova ideologia duta a terme mitjançant esforços sistemàtics d'"*un grup estatalista-elitista format per una burocràcia civil i militar*".⁴² També s'argumenta que, com a resultat de les reformes, va aparèixer una nova classe d'elit en comptes d'un sistema més populista. Es considera que la llengua *de palau* no fou reemplaçada per una llengua *del poble*, sinó "*per una llengua turca suposadament pura que es podria considerar com un dialecte de classe, d'ús igualment restringit i intel·ligible*".⁴³

Els esforços en el camp de la llengua van anar tan lluny que, tal com s'ha vist en el desenvolupament de la teoria de la llengua *sun* (segons la qual totes les llengües deriven del turc), van crear ressentiments i oposició entre la gent. Ja de bon principi, la política lingüística va crear nous fronts ideològics en el si de la societat. Yagmur també afirma que "*tot i l'èxit de la reforma lingüística turca, hi ha indicis que apunten que el mateix tipus de "ferida autoinflingida" durant el període otomà emergeix en formes diferents*".⁴⁴

3. La política lingüística a Turquia envers les llengües i els grups lingüístics no oficials fins a la fi del mil·leni

Tal i com s'ha explicat a l'apartat anterior, la política lingüística ha estat una eina i un objectiu dels processos de creació de la nació i de modernització a Turquia. D'altra banda, la tria d'un model polític de nació tingué conseqüències significatives en la política lingüística. Per mitjà del tractament de la diversitat etnocultural a partir d'un model polític (territorial, civil, republicà), basat en el

---

⁴² E. Kongar, "Turkey's Cultural Transformation", p. 43.

⁴³ O. Baskan, "Turkish Language Reform", p. 109.

⁴⁴ K. Yagmur, "Languages in Turkey", p. 411.

principi d'igualtat davant la llei i ciutadania constitucional, a nivell d'estat Turquia no dóna cap reconeixement oficial a la condició ètnica. La identificació etnocultural i l'expressió de la identitat etnocultural són contemplades com una opció personal. El Tractat de Lausana reconeix com a minoria a Turquia només els grups no musulmans i els permet dirigir les seves esglésies, escoles i hospitals lliurement.⁴⁵ La resta de la població ha estat acceptada com a “turca”, la qual cosa no denota pertinença a un grup ètnic, sinó a una “identitat més elevada”, “un concepte paraigües” o un “estatus legal” segons les autoritats turques⁴⁶.

El model polític de nació no només va ser triat arran d'una orientació ideològica, sinó també com a conseqüència dels imperatius polítics, històrics i culturals. Un factor important derivava de la cultura política heretada del sistema administratiu otomà (sistema de *millet*), que es basava en els drets comunitaris dels grups religiosos, més que no pas en el seu origen ètnic. L'altre llegat de l'imperi que va afectar el model de nació va ser la composició multiètnica, multilingüística i multireligiosa de la població. En el cens general de 1927 es van registrar 14 grups lingüístics i 7 de religiosos. L'any 1965 es va fer una categorització més acurada, que va recollir, a més del turc, 13 llengües parlades per grups musulmans, 3 llengües parlades per minories no musulmanes, 7 llengües eslaves, 3 llengües llatines i 3 llengües anglosaxones⁴⁷. En el seu llibre sobre grups ètnics a la Turquia contemporània, P.A. Andrews fa una classificació de 47 grups ètnics⁴⁸.

⁴⁵ Tractat de Lausana, article 39-41. <http://www.mfa.gov.tr/grupe/ed/eda/edaa/Part1.htm>. Per exemple, segons l'informe de la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI), l'any 2000 la comunitat armènia tenia 19 escoles, la comunitat jueva, 3 i la comunitat grega ortodoxa, 26. ECRI, Consell d'Europa, *Second Report on Turkey*, CRI (2001)37, Estrasburg, adoptat el 15 de desembre de 2000, fet públic el 3 de juliol de 2001.

http://www.coe.int/T/E/human_rights/Ecri/1-ECRI/2-Country-by-country_approach/Turkey/Turkey_CBC_2.asp#TopOfPage

⁴⁶ “Observations Provided by the Turkish Authorities Concerning ECRI's Report On Turkey”. ECRI, Consell d'Europa, *Report on Turkey*, CRI (99)52, Estrasburg, 9 de novembre de 1999.

http://www.coe.int/T/E/human_rights/Ecri/5-Archives/1-ECRI's_work/1-Country_by_country/Turkey/Turkey_CBC_1.asp#TopOfPage.

⁴⁷ F. Dundar. *Turkiye'de Nufus Sayimlarinda Azinliklar* (Les minories als censos turcs), Civiayazlari, Istanbul, 2000

⁴⁸ P. A. Andrews, *Turkiye'de Etnik Gruplar* (Grups ètnics a la República de Turquia), Ant Yayinlari, Istanbul, 1992

El model polític de nació s'esmenta a les tres constitucions de Turquia. L'article 88 de la Constitució de 1924 establia que *"a Turquia, des del punt de vista de la ciutadania, tothom és turc sense tenir en compte la raça o la religió."* L'article 54 de la Constitució de 1961 deia que *"qualsevol individu vinculat a l'Estat turc per lligams de ciutadania és turc"*. L'article 66 de la constitució actual, promulgada el 1982, estableix que *"tota persona vinculada a l'Estat turc per mitjà del vincle de la ciutadania és turc"*.⁴⁹ Conseqüentment, en el context polític turc la nació és definida com *"una comunitat que viu a la pàtria i que té el propòsit i la voluntat de viure conjuntament i els membres de la qual s'uneixen mitjançant uns ideals i una cultura comuns."*⁵⁰ En paraules d'Ataturk, la nació turca la constitueix *"el poble de Turquia, que fundà la República de Turquia"*.⁵¹

De totes maneres, malgrat la total legitimitat del model "polític", la manera com ha estat interpretat per l'Estat turc continua preocupant la comunitat internacional. Algunes crítiques internes també mantenen que les pràctiques no es corresponen amb el marc conceptual, que basa la nacionalitat en la ciutadania. D'acord amb aquest argument, mentre que en teoria la identitat més elevada abasta totes les subidentitats, a la pràctica aquesta ha estat associada només amb una de les subidentitats.⁵²

De fet, és difícil afirmar que la definició de turquicitat no ha tingut cap relació amb la consanguinitat o l'origen ètnic. D'una banda, la paraula *turc* fa referència a l'ètnia i a la nació. Segons Andrews, aquests dos significats s'han barrejat, i la política turca ha evitat fer cap distinció entre ells⁵³. D'altra banda, l'accent en la consanguinitat pel que fa a la definició de turquicitat ha fluctuat en funció dels vaivens de la política mundial. Aquesta circumstància es correspon amb els arguments d'Anthony Smith, que afirma que, de fet, cada nacionalisme conté elements civils i

---

⁴⁹ Els textos traduïts són citats de *Human Rights Watch Reports by Country, Turkey, 1999*, "Restrictions on the Use of the Kurdish Language", <http://www.hrw.org/reports/1999/turkey/turkey993-08.htm>

⁵⁰ Decisió del Tribunal Constitucional (Decisió núm. 1999/1, data: 26.2.1999), *Diari oficial (Official Gazette)*, núm. 24591, 22.10.2001, s. 79.

⁵¹ Decisió del Tribunal Constitucional (Decisió núm. 1999/1, data: 26.2.1999), s. 81.

⁵² Decisió del Tribunal Constitucional (Decisió núm. 1999/1, data: 26.2.1999), "Defence", p. 102.

⁵³ P. A. Andrews, *Turkiye'de Etnik Gruplar*, p. 10.

ètnics en graus diversos i que, per tal de sobreviure, les nacions polítiques procuren adoptar elements ètnics.⁵⁴

Pel que fa al reconeixement dels grups no musulmans com a minories, la política turca no ha canviat, ni tampoc ha donat cap senyal de canvi. Tot i que el nou govern, que fou elegit el novembre de 2002, divergeix notablement de la manera de fer tradicional en política exterior en alguns casos, el líder de l'AKP, Tayip Erdogan, va deixar ben clar durant les seves trobades amb polítics estrangers que els grups no musulmans no podien ser acceptats com a minories a Turquia⁵⁵. D'aquesta manera, en la recent reforma lingüística, el terme "llengües minoritàries" no es fa servir. Les llengües no oficials són definides com "*les diferents llengües i dialectes emprats tradicionalment pels ciutadans turcs en la seva vida diària*". Amb aquesta definició s'evita establir certes varietats lingüístiques com a llengües diferents o com a dialectes. D'altra banda, és útil recordar que, d'acord amb la normativa internacional, el gaudi dels drets culturals no depèn del reconeixement de l'estatus de minoria.

En aquest sentit, la situació dels grups no musulmans, els drets dels quals han estat reconeguts al **Tractat de Lausana**,⁵⁶ s'hauria de distingir de la situació lingüística dels grups musulmans.⁵⁷

---

⁵⁴ A. Smith, *National Identity*.

⁵⁵ Per exemple, durant la seva visita a Finlàndia, i en resposta als comentaris del Primer Ministre Liponnen sobre els drets de les minories, Erdogan va dir: "no podem acceptar que els kurds constitueixin una minoria a Turquia". "Mektupla Rapor Edin", *Radikal* (diari turc), 27.11.2002.

⁵⁶ <http://www.mfa.gov.tr/grupe/ed/eda/edaa/Part1.htm>

⁵⁷ Un professor turc de relacions internacionals, Baskin Oran, indica que els articles pertinents del Tractat de Lausana no només fan referència a les minories no musulmanes, sinó a tots els ciutadans turcs; *Cumhuriyet* (diari), 11-12.08.2000. De totes maneres, els seus arguments no van trobar molts seguidors a Turquia. P. Tacar, sosté que el paràgraf 4 de l'article 39, que preveu el lliure ús de la llengua materna a la vida diària i a la vida laboral, fa referència a tots els ciutadans turcs.

Els drets lingüístics dels grups no musulmans quedaren garantits àmpliament mitjançant el Tractat de Lausana. Segons l'**article 39 d'aquest tractat**,

"No podrà ser promulgada cap restricció contra el lliure ús de qualsevol llengua per part dels súbdits turcs, en els àmbits de les relacions privades, del comerç, de la religió, la premsa o en qualsevol tipus de publicacions o actes públics. Malgrat l'establiment d'una llengua oficial, cal dotar els súbdits turcs parlants d'altres llengües de mitjans per tal que puguin emprar-les oralment o per escrit davant els tribunals."

L'**article 40** dona als súbdits turcs que pertanyen a minories no musulmanes

" el mateix dret a crear, dirigir i controlar per compte propi centres de beneficència, religiosos o socials, escoles i altres centres d'ensenyament, & dret a fer-hi servir lliurement la seva llengua i exercir-hi lliurement la seva religió." De totes maneres, això serà "per compte propi."

Pel que fa a l'educació primària, l'**article 41** del Tractat estableix que:

"En matèria d'ensenyament públic, a les ciutats o districtes on visqui una proporció considerable de súbdits musulmans, el Govern turc ha de concedir els mitjans adients per tal de garantir als fills d'aquests súbdits turcs l'ensenyament en llur llengua a les escoles primàries. Aquesta disposició no impedeix que el Govern turc faci obligatori l'ensenyament del turc en aquestes escoles."

L'Informe Regular de la UE de l'any 2000 i els informes de l'ECRI indiquen que la política lingüística envers les minories no musulmanes no és restrictiva pel que fa a l'ús de les llengües que no siguin el turc. No obstant això, és sabut que la població de les minories ha disminuït des de la creació de la República.

D'altra banda, les llengües dels grups musulmans no han gaudit d'una protecció legislativa particular. Ben al contrari, junt amb les considerades amenaces a la nació-estat i la fragilitat del règim, els esforços per crear una nació unificada han portat sovint a una legislació lingüística restrictiva, especialment a l'esfera pública. Les restriccions van començar com a reacció als moviments de rebel·lió posteriors a les polítiques de creació de la nació i de secularització, les quals tenien característiques dels conflictes de tipus ètnic, religiós i d'elit.⁵⁸ El 1925 el Ministeri d'Educació va fer públic una proclama sobre **els corrents que intenten minar la unitat turca**, que prohibia l'ús dels termes que descrivien les comunitats minoritàries i les àrees que habitaven, com ara "kurd", "laz", "cerkez", "Kurdistan" i "Lazistan".⁵⁹

Poc després de les reformes, la incapacitat de parlar turc va començar a ser vista com un impediment per a la creació de la nació, a la vegada que es prenen algunes mesures en aquest respecte. El 1928 la Societat d'Estudiants de la Universitat d'Istanbul va endegar una campanya anomenada "*Ciudadà, parla turc*". El 1934 va entrar en vigor una llei que exigia que els cognoms fossin en turc. El 1935 es va promulgar la **Llei d'assentament obligatori**, segons la qual els immigrants de parla turca gaudien de gran llibertat per triar el lloc d'assentament.⁶⁰ El 1949, la **Llei d'administració provincial** va dotar el Ministeri de l'Interior amb el dret a canviar els noms dels municipis que no eren en llengua turca.

La transició al sistema multipartidista fou seguida per un altre debat sobre la llengua: la llengua de culte. Durant el govern liderat pel primer ministre Adnan Menderes, la crida a l'oració va començar a fer-se en àrab en comptes de turc.

---

⁵⁸ P. White, *Primitive Rebels or Revolutionary Modernizers*, Sed Books, Londres, 2000, Capítol 4.

⁵⁹ E. J. Zürcher, *Identity Politics in Central Asia and the Muslim World*, "Fundamentalism as an Exclusionary Device in Kemalist Turkish Nationalism", Londres I. B. Tauris, 2001, p. 210.

⁶⁰ F. Dundar. *Turkiye'de Nufus Sayimlarinda Azinliklar*, p. 51.

El debat també estava relacionat amb la secularització i el paper de la religió a la vida diària. El govern de Menderes va acabar amb una intervenció militar, després de la qual es va aprovar una constitució liberal, el 1961.

Tanmateix, des d'aleshores la democràcia turca va patir diverses crisis. La constitució fou reemplaçada el 1982, després de la intervenció militar de 1980. La nova constitució, que encara es manté vigent, ha estat criticada freqüentment perquè els drets i les llibertats fonamentals es veuen àmpliament restringits. Al final de 1983 els militars van deixar el poder. Entre les mesures preses durant aquest període trobem la promulgació de la **Llei núm. 2932**, que prohibia l'ús de les llengües diferents del turc com a llengües maternes i les activitats per divulgar-les.

A finals de la dècada dels 80 molts polítics, intel·lectuals i funcionaris van començar una discussió sobre la política envers els grups ètnics i lingüístics. L'expresident Turgut Ozal va dir que tenia sang kurda. El 1991 el viceprimer ministre Erdal Inonu va fer una crida per al reconeixement de la identitat cultural dels ciutadans kurds. El 1992 el Primer Ministre Suleyman Demirel va declarar que el seu partit reconeixia la realitat kurda. De totes maneres, malgrat els debats en els cercles intel·lectuals i polítics, la legislació va canviar. Fins fa molt poc encara eren vigents les lleis que estipulaven l'ús exclusiu del turc en àmbits públics.

Tot i que una d'aquestes lleis, la **Llei de publicacions i emissions en llengües diferents del turc (Llei núm. 2932**, de 1983), fou abrogada i la publicació en les llengües no oficials va ser liberalitzada jurídicament el 1991, la base constitucional per a aquestes prohibicions va continuar existint. La **Llei de partits polítics, la Llei de l'establiment i les emissions de televisió i ràdio, La llei d'educació i ensenyament de llengües estrangeres, la Llei de disposicions fonamentals relatives a les eleccions i als censos electorals** i la **Llei de l'Administració Provincial** inclouen articles restringint l'ús de les llengües no

oficials.⁶¹ Per exemple, l'article 81 de la Llei de partits polítics prohibia als partits polítics:

“l'objectiu de destruir la unitat nacional o ... vincular-se amb activitats a aquest efecte, mitjançant la protecció, el desenvolupament o la difusió de llengües o cultures diferents de la llengua i la cultura turques tot creant minories dins de la República de Turquia.”⁶²

L'any 1999, basant-se en aquesta llei el Tribunal Constitucional va decidir il·legalitzar un partit polític per haver fomentat divisions per motius de llengua i raça, i fonamentant-se en principis regionals i racials.⁶³ Donant força al reconeixement del turc com a llengua comuna i condemnant la creació de divisions per raó de llengua, la decisió mantenia que *“l'única cultura nacional al país és la cultura turca”* i *“les llengües que romanen no desenvolupades i restringides a l'àmbit local permeten als individus millorar la seva naturalesa espiritual.”⁶⁴* Segons la sentència, l'expressió de la identitat ètnica no era il·legal, però aquesta identitat no hauria de ser presentada de manera que perjudicés la identitat nacional i la ciutadania.⁶⁵ Malgrat que la sentència afectava les activitats de partits polítics i no d'individus, els principis subjacents sobre llengües són contraris a la normativa internacional.

L'avenç tardà pel que fa als drets lingüístics s'atribueix sovint al conflicte armat amb l'organització terrorista PKK (Partit dels Treballadors del Kurdistan) al sud-est del país.⁶⁶ Amb un nombre de víctimes que arriba als 30.000 i

---

⁶¹ La traducció anglesa dels articles pertinents d'aquestes lleis es pot consultar a: *Human Rights Watch Reports by Country, Turkey, 1999*, “Restrictions on the Use of the Kurdish Language”, <http://www.hrw.org/reports/1999/turkey/turkey993-08.htm>.

Human Rights Watch Reports by Country, Turkey, 2000, “Ensuring Language Rights”, http://www.hrw.org/reports/2000/turkey2/Turk009-04.htm#P278_66096.

⁶² *Human Rights Watch Reports by Country, Turkey, 1999*, “Restrictions on the Use of the Kurdish Language”.

⁶³ Decisió del Tribunal Constitucional (Decisió núm. 1999/1, data: 26.2.1999), “Reasons for Suspension”.

⁶⁴ Decisió del Tribunal Constitucional (Decisió núm. 1999/1, data: 26.2.1999), p. 78.

⁶⁵ Decisió del Tribunal Constitucional (Decisió núm. 1999/1, data: 26.2.1999), p. 89.

⁶⁶ Si voleu consultar l'informe oficial turc sobre el PKK i el terrorisme, feu-ho a <http://www.mfa.gov.tr/grupe/eh/eh01>.

una despesa material enorme, la integritat i la indivisibilitat de la nació han esdevingut la preocupació més immediata de l'Estat, prevalent sobre els esforços per millorar la democratització. L'Estat ha refusat negociar amb el PKK, i les millores dels drets culturals d'acord amb el dret internacional han estat postposades fins a la fi d'aquest greu conflicte armat.

4. Dades Demogràfiques sobre les llengües a Turquia

Tal i com s'ha esmentat anteriorment, no es disposa de dades demogràfiques actualitzades sobre els grups lingüístics a Turquia. Els censos oficials fins al 1985 incloïen preguntes sobre la llengua materna i la segona llengua, tot i que les dades entre 1965 i 1985 mai no s'han fet públiques. Després de 1985 es van ometre les preguntes sobre la llengua materna. D'altra banda, les dades recollides durant els censos oficials fins al 1965 tampoc no poden ser considerades fiables.⁶⁷ Tot això queda demostrat per la variació substancial entre les dades compilades en diferents censos.

Per tal de poder fer el cens, la llengua materna fou definida com la llengua parlada a casa entre els membres de la família.⁶⁸ La pregunta sobre la segona llengua principalment pretenia esbrinar el coneixement del turc entre els altres grups lingüístics.⁶⁹ El nombre de grups lingüístics registrats ha canviat al llarg del temps: 14 al cens de 1927, 31 el 1935 i 1945, 28 el 1950, 25 el 1955, 1960 i 1965.⁷⁰

		1927	1935	1945	1950	1955	1960	1965
Abaza	Llengua materna	-	10.099	8.602	17.200	13.655	4.689	4.563
	2a llengua	-	2.108	1.265	-	1.489	8.018	7.836
	‰*	-	0,75	0,53	0,82	0,63	0,46	0,40
Albanès	Llengua materna	21.774	14.496	14.165	16.079	10.893	12.000	12.832
	2a llengua	-	26.161	17.701	-	25.898	37.144	40.688
	‰	1,69	2,52	1,69	0,77	1,52	1,78	1,70
Àrab	Llengua materna	134.273	153.687	247.294	269.038	300.583	347.690	365.340
	2a llengua	-	34.028	60.061	-	95.612	134.962	169.724

⁶⁷ F. Dundar, *Türkiye'de Nüfus Sayımlarında Azinlikler*, p. 137.

⁶⁸ F. Dundar, *Türkiye'de Nüfus Sayımlarında Azinlikler*, p. 67.

⁶⁹ F. Dundar, *Türkiye'de Nüfus Sayımlarında Azinlikler*, p. 68.

⁷⁰ F. Dundar, *Türkiye'de Nüfus Sayımlarında Azinlikler*.

	%oo	9,85	11,62	16,35	12,84	15,34	17,39	16,99
Armeni	Llengua materna	67.745	57.599	47.728	52.776	56.235	52.756	33.094
	2a llengua	-	9.782	12.354	9.322	6.084	19.444	22.260
	%oo	4,97	4,17	3,18	2,96	2,59	2,60	1,76
Bosni	Llengua materna	-	24.615	10.900	24.013	11.844	14.570	17.627
	2a llengua	-	13.526	9.599	-	12.669	37.526	39.589
	%oo	-	2,36	1,09	1,14	1,01	1,87	1,82
Circassià	Llengua materna	95.901	91.972	66.691	75.837	77.611	63.137	58.339
	2a llengua	-	14.703	9.779	-	22.861	65.061	48.621
	%oo	7,04	6,60	4,07	3,62	4,17	4,62	3,40
Georgià	Llengua materna	-	57.325	40.076	72.604	51.983	32.944	34.330
	2a llengua	-	16.255	9.337	-	24.720	54.941	44.934
	%oo	-	4,56	2,63	3,47	3,19	3,16	2,52
Grec	Llengua materna	119.822	108.725	88.680	89.472	79.691	65.139	48.096
	2a llengua	-	67.547	64.736	55.280	58.990	82.830	78.941
	%oo	8,80	10,90	8,16	6,91	6,91	5,32	4,05
Hebreu	Llengua materna	68.900	42.607	51.019	35.786	33.010	19.399	9.981
	2a llengua	-	3.578	2.800	3.770	4.107	4.375	3.510
	%oo	5,06	2,86	2,86	1,89	1,54	0,86	0,43
Kurd**	Llengua materna	1.184.446	1.480.246	1.476.562	1.854.569	1.679.265	1.847.674	2.370.233
	2a llengua	-	114.456	117.130	215.352	263.020	469.458	447.080
	%oo	86,90	98,69	84,82	98,82	80,71	83,49	89,75
Laz	Llengua materna	-	63.523	39.323	70.423	30.566	21.703	26.007
	2a llengua	-	5.061	4.956	-	19.144	38.275	55.158
	%oo	-	4,23	2,36	3,36	2,07	2,16	2,59
Pomak	Llengua materna	-	32.661	10.287	36.612	16.163	24.098	23.138
	2a llengua	-	8.380	5.594	-	22.816	28.602	34.234
	%oo	-	2,48	0,85	1,74	1,62	1,90	1,83
Romaní	Llengua materna	-	7.855	4.463	-	-	-	-
	2a llengua	-	-	193	-	-	-	-
	%oo	-	0,58	0,28	-	-	-	-
Tàtar	Llengua materna	11.465	15.615	10.047	-	-	-	-
	2a llengua	-	4.106	2.255	-	-	-	-
	%oo	0,84	1,22	0,65	-	-	-	-

Taula 1. Nombre de parlants de llengües no oficials a Turquia (1927-1965)

Font: F. Dundar, *Türkiye'de Nüfus Sayımlarında Azınlıklar*

(*Minories als censos turcs*)

*proporció de grups lingüístics no oficials en relació a la població total

**En el cens de 1950 el kurd va ser dividit en 3 grups; en el de 1960 fou dividit en 4.

A la Taula 1 s'observa que els percentatges de parlants dels dos grans grups lingüístics no oficials, el kurd i l'àrab⁷¹, van augmentar en relació a la població total entre l'any 1927 i 1965, mentre que disminuï en els percentatges dels grups lingüístics més petits i de les minories no musulmanes. Segons *Ethnologue*, l'any 1987 el 90% de la població parlava turc com a llengua materna (86,4% el 1927 i

90,1% el 1965).⁷² Atès el ritme de migracions des de l'est a l'oest de Turquia, les millores en l'escolarització i el desenvolupament de les tecnologies de la comunicació durant aquests anys, a més de l'absència de protecció jurídica, era previsible un grau més elevat d'assimilació. Hi havia una sèrie de raons que expliquen aquest fet, com ara un índex de natalitat més elevat entre els parlants d'almenys alguna de les llengües no oficials, un baix grau de penetració de la política estatal i un ús lliure en l'àmbit privat.⁷³

No obstant això, segons les dades proporcionades pels censos oficials fins al 1965, gairebé tots els grups lingüístics musulmans vivien principalment en àrees rurals de Turquia i el seu índex d'analfabetisme superava la mitjana.⁷⁴ Una altra dada important que es desprèn dels censos és l'elevat nombre de parlants monolingües registrat el 1965. El percentatge de persones monolingües entre els parlants de llengües no oficials va disminuir a les ciutats.

---

⁷¹ L'annexació per referèndum de la província de Hatay, fortament poblada per parlants àrabs, explica l'augment de la població àraboparlant.

⁷² Ethnologue: *Languages of the World, 14th Edition*, SIL, 2002, http://www.ethnologue.com/ethno_docs/contents.asp.

⁷³ Malgrat els seus informes altament crítics sobre la política lingüística a Turquia, Human Rights Watch, per exemple, indica que "*els membres de les minories ètniques de Turquia parlen la seva pròpia llengua a casa i al carrer, i sempre ha estat així, però altres àmbits de la vida diària encara estan considerablement restringits*." Human Rights Watch, "Questions and Answers: Freedom of Expression and Language Rights in Turkey", 2002, www.hrw.org/press/2002/08/turkevqa041902.htm.

⁷⁴ F. Dundar, *Turkiye'de Nüfus Sayımlarında Azinliklar*, p. 138.

Kurmanji 3.950.000 (1980) de 6.500.000 (1993)	Romaní de 25.000 a 40.000
Azeri meridional 530.000	Serbocroat 20.000 (1980) de 61.000 (1980)
Arab parlat al llevant septentrional 500.000	Domari 20.000 (1982) de 61.000
Farsi occidental 500.000	Albanès 15.000 (1980) de 65.000 (1993)
Arab parlat a la Mesopotàmia septentrional 400.000	Abaza 10,000 (1995)
Gagaús balcànic 327.000	Txetxè 8.000
Búlgar 270.000 (1993)	Ladí 8.000 de 15.000 (1976)
Kabardí 202.000 (1993)	Abkhaz 4.000 (1980) de 35.000 (1993)
Kirmanjki 140.000 (1972)	Grec 4.000 (1993)
Adiguè (Circassià) 71.000 de 130.000	Turoya 3.000 (1994) de 50.000 a 70.000
Arab parlat a la Mesopotàmia 100.000	Uzbek 1.981 (1982)
Armeni 40.000 de 70.000 (1980)	Lezqi 1.200
Georgià 40.000 de 91.000 (1980)	Kirghiz 1.137 (1982)
Laz 30.000 de 92.000 (1980)	

Taula 2. Parlants de llengües no oficials com a llengua materna a Turquia

Font: *Ethnologue: Languages of the World, (Ethnologue: Llengües del Món)*

14a Edició, SIL, 2002

*Llengües de més de 1.000 parlants

La Taula 2 ofereix estimacions sobre el nombre de parlants en cada llengua materna, el nombre total d'individus que pertanyen als grups ètnics i l'any de l'estimació posterior al 1965.⁷⁵ Es calcula que actualment hi ha 34 llengües vives a Turquia.⁷⁶ Tenint en compte que l'any 1987 hi havia 46.278.000 parlants de turc com a llengua materna d'un total de 51.420.000, es dedueix que aproximadament 5,1 milions tenen com a llengua materna una llengua diferent del turc. Un altre tema de controvèrsia és la proporció de la població kurda de Turquia. Malgrat que les estimacions oscil·len entre el 10 i el 20% del total de la població, diverses estadístiques de les dues últimes dècades indiquen que han tingut un ritme de creixement estable.⁷⁷ Si aquestes estimacions són correctes, els arguments a favor d'una assimilació ètnica significativa dels kurds a Turquia seran difícilment

⁷⁵ Malauradament les dades de la taula no són fàcilment comparables amb les de la Taula 1 degut a diferents dates d'estimació.

⁷⁶ Si voleu saber més informació sobre alguna d'aquestes llengües, vegeu P. A. Andrews, *Türkiye'de Etnik Gruplar*, i K. Yagmur, "Languages in Turkey".

⁷⁷ The Turkish Democracy Foundation, *Fact Book on Turkey Kurds and The PKK Terrorism*, <http://www.geocities.com/CapitolHill/8572/i.htm>.

defensables. Tanmateix, ni la diversitat lingüística ni els indicadors de la vitalitat demogràfica dels kurds justificarien l'adopció d'una legislació lingüística restrictiva. I finalment, però no per això menys important, les dades sociolingüístiques fan pensar en l'argument de H. Schiffman, que considera que la legislació lingüística no necessàriament es correspon amb la política lingüística real.⁷⁸

5. Anàlisi Crítica de la Política Lingüística a Turquia

A partir de l'anàlisi anterior podem concloure que la política lingüística turca té un paper dual: la modernització i la secularització de la societat, d'una banda, i la integració de la població de diversos orígens religiosos, lingüístics i ètnics sota una identitat nacional comuna, de l'altra. El complicat conjunt de relacions que sorgeix d'aquest panorama ha fet dels temes de política lingüística una qüestió delicada dins de la política turca. El paper fonamental de la llengua als processos de creació i modernització de la nació turca ha donat un caràcter gairebé sagrat als temes lingüístics. Així, fins fa ben poc, el debat al voltant de la política lingüística, carregat de connotacions emotives i ideològiques, havia afectat els fonaments de la República i, per tant, ha esdevingut un tema pràcticament intocable. Les amenaces a la supervivència i a la integritat de l'Estat van augmentar la sensibilitat respecte a la qüestió, ja de per si polititzada.

Per poder analitzar la política lingüística turca es poden fer servir les eines conceptuals proporcionades per l'obra de Fierman. A la seva obra *Language Planning and Development* ("Planificació i desenvolupament de la llengua"), Fierman ha analitzat el lligam entre la planificació lingüística i cinc punts crítics del desenvolupament polític, que són *la penetració, la participació, la distribució, la identitat i la legitimitat*.⁷⁹

---

⁷⁸ H. F. Schiffman, *Linguistic Culture and Language Policy*, Routledge, Londres, 1996.

⁷⁹ W. Fierman, *Language Planning and National Development*, Mouton de Gruyter, Berlín, 1991, p. 6. Aquests conceptes estan extrets del clàssic *Crises and Sequences in Political Development*, Binder et. al.

Segons l'obra de Fierman, el grau de *penetració* d'un govern mesura l'efectivitat del control que exerceix i està lligat al seu poder i autoritat. En conseqüència, l'èxit de la planificació lingüística reflecteix la *penetració* d'un règim. El problema de la *participació* consisteix a determinar "*qui prendrà part en les decisions governamentals o qui hi tindrà influència*". La *participació* està relacionada amb la llengua, atès que el coneixement adequat d'aquesta pot facilitar o obstaculitzar l'accés al procés polític. La *legitimitat* es defineix com "*la base sobre la qual les decisions del govern són acceptades pels integrants d'una societat d'acord amb les creences que hi imperen pel que fa a la justesa de les mesures preses*".⁸⁰ La legitimitat d'un govern probablement afectarà la receptivitat d'una comunitat lingüística als canvis lingüístics que promogui un govern. La legitimitat està estretament relacionada amb la *participació* i la *identitat*. "*Els ciutadans que sentin que han participat d'una manera significativa en el procés polític és més probable que considerin legítimes les decisions que sorgeixen a partir d'aquest procés*".⁸¹ A més, "*la percepció que la acció d'un sistema polític representa de manera justa la diversitat ètnica i cultural contribueix a la seva legitimitat*".⁸² Finalment, la planificació de la llengua pot implicar costos econòmics substancials, així com també beneficis. Les preferències lingüístiques poden afectar tant la producció com la distribució dels recursos materials. És important assenyalar que tant els costos com els beneficis de les opcions polítiques són compartides de manera igual per tots els grups de la societat.

Tal com ja s'ha comentat, la Revolució turca, almenys en principi, tenia com a objectiu una àmplia *participació* de les masses i contemplava la llengua comuna com a mitjà per obtenir-ho. Tal com l'èxit de la reforma lingüística va demostrar, inicialment va tenir un elevat nivell de *penetració*, i també s'adreçava a una mà d'obra de *masses* que reemplaçés les elits. La creació d'una nova *identitat* va ser el seu repte més important, de manera que fou considerada com una part essencial d'aquest objectiu a llarg termini.

---

⁸⁰ W. Fierman, *Language Planning and National Development*, p. 8.

⁸¹ W. Fierman, *Language Planning and National Development*, p. 9.

⁸² W. Fierman, *Language Planning and National Development*, p. 9.

D'altra banda, si s'analitza des d'un punt de vista dinàmic, la política s'ha d'avaluar segons els mateixos criteris d'acord amb els avenços a nivell nacional i internacional. D'aquesta manera, les qüestions que caldrà respondre són:

1. Quin èxit va tenir la política lingüística en termes de penetració, *participació*, *distribució*, *identitat* i *legitimitat*?
2. Ha fet augmentar la política lingüística el nivell de *penetració*, *participació*, *legitimitat*, justa *distribució* de recursos, i ha contribuït a desenvolupar una *identitat* nacional comuna?
3. L'èxit o el fracàs, han estat determinats pel tipus de política lingüística?
4. S'han pres totes les mesures necessàries per tal d'incrementar l'èxit del govern a l'hora de tractar els cinc punts crítics de desenvolupament, tant mitjançant com amb relació a la política lingüística?
5. Tenint en compte l'actual normativa nacional i internacional, cal que la política lingüística canviï per tal d'afrontar d'una manera més òptima els cinc punts crítics de la democràcia?

Una anàlisi crítica de la política lingüística turca a la llum dels desenvolupaments interns i internacionals indicaria la necessitat d'un canvi en la legislació lingüística. Les raons de la necessitat d'aquest canvi són tan internes com externes.

Primer de tot, durant l'última dècada s'ha anat imposant el convenciment a nivell internacional que els drets lingüístics són drets humans fonamentals i inalienables. Si bé la *diversitat* lingüística *per se* no es considera un impediment per a la integració nacional, en canvi la manera com es tracti sí que pot ser-ho. En el moment actual de modernització i globalització, també s'accepta àmpliament que hi ha una necessitat creixent de protegir les llengües. A banda dels avenços generals a nivell internacional, en les seves relacions amb els països candidats, la UE va començar a posar èmfasi en l'adaptació de la normativa internacional de drets humans i protecció de minories. A més, en el nou context de relacions internacionals, on els lligams de Turquia amb l'Àsia Central i els països balcànics s'han enfortit, la necessitat de crear una política lingüística més congruent i

àmplia ha esdevingut evident. Finalment, el desenvolupament de la tecnologia de la informació i de la comunicació ha disminuït la importància de les polítiques estatals.

Els avenços a nivell internacional han fet créixer inevitablement la consciència lingüística entre la població a Turquia. A la vegada que minvava l'amenaça a la seguretat que representava el PKK, ha aparegut un ambient més propici al canvi. A més, en la lluita contra el terrorisme, s'ha reconegut que la legislació restrictiva pot ser usada com una arma en contra de l'Estat i de la seva legitimitat, i, per tant, pot esdevenir contraproductiu. Es podria afegir que el multilingüisme ha estat part de la vida dels turcs des de fa segles.

Un estudi dut a terme per la TESEV dona informació sobre el suport donat als drets lingüístics per part de la població turca.⁸³ Segons aquest estudi, el 74% dels entrevistats (3.060 persones) va afirmar que contempla el dret a la llengua materna com un dret humà inalienable. Tanmateix, en resposta a la pregunta sobre l'abolició de la prohibició de les emissions en llengua materna, un 47% digué que no donaria suport a aquest canvi, mentre que un 41% va dir que ho faria. Pel que fa a l'abolició de la prohibició de l'ensenyament en llengua materna, un 47% dels entrevistats s'hi va manifestar en contra, mentre que un 41% ho va fer a favor.

Quan l'estudi es centrava en la llengua materna dels enquestats, es va concloure que els parlants kurds es mostraven més favorables a l'aixecament de les prohibicions. En preguntar-los si donarien suport a l'aixecament de la prohibició de les emissions en llengua materna si aquest fos l'únic requisit per a l'accés a la UE, un 56% dels entrevistats va dir que no, mentre que un 39% va respondre afirmativament. Els percentatges entre els parlants kurds van ser respectivament d'un 27% a favor del "no" i un 69% a favor del "sí". El nivell de suport a l'educació en llengua materna fou semblant. Un 58% dels entrevistats no donava suport a l'educació en llengua materna, fins i tot en el cas que aquest fos l'únic criteri per ser acceptat com a membre de ple dret de la UE, mentre que un 37% sí que hi

---

⁸³ A. Carkoglu et. al., *Türk Halkinin Avrupa Birliğine Bakışı*.

estava d'acord. Els percentatges entre els parlants kurds van ser d'un 29% a favor del “no” i un 68% a favor del “sí”.

Una de les conclusions de l'estudi és la discrepància entre la primera i la segona resposta. Malgrat que un 74% dels entrevistats consideraven els drets lingüístics com a drets humans inalienables, el suport caigué fins al 42% i 41% quan el dret en qüestió feia referència a les emissions i l'educació en llengua materna. Això pot indicar que bona part de la gent considera que els drets lingüístics es limiten a l'esfera privada. Els investigadors conclouen que els parlants de llengües no oficials perceben els drets lingüístics com una necessitat i una demanda i, per tant, les reformes haurien de tenir en compte els seus punts de vista.

Als debats públics, als mitjans de comunicació i en treballs acadèmics es poden sentir diversos punts de vista i opinions contraris als processos de reforma. Algunes d'aquestes opinions deriven de falses creences sobre les llengües, com ara que:

- “algunes llengües no serveixen per al progrés espiritual i material dels éssers humans, ja que són subdesenvolupades o “endarrerides””;
- “la diversitat lingüística pot perjudicar la integritat nacional”;
- “el manteniment de la llengua materna pot impedir l'expansió de la llengua oficial”;
- “no hi ha necessitat de protegir les llengües, especialment quan no són llengües desenvolupades”.

Un segon grup fa comparacions amb Europa i conclou que, a diferència dels països desenvolupats europeus, les condicions polítiques, econòmiques i de seguretat de Turquia no permeten millores en matèria de drets lingüístics.

- “Els estats europeus es poden permetre el multilingüisme, ja que els seus processos d'integració nacional estan més avançats. En un nivell més baix d'integració la diversitat lingüística pot posar traves a la formació de la nació”;

- “Els estats europeus es poden permetre els riscos que comporten les polítiques de minories més liberals degut a l'ambient internacional més segur de què gaudeixen, mentre que Turquia no pot, tenint en compte el seu ambient inestable”;
- “Els estats europeus no han d'emfasitzar els lligams emocionals amb la nació, ja que poden proporcionar millors incentius materials per als lligams instrumentals amb la nació, mentre que Turquia ha de mantenir un orgull i un sentiment nacional molt accentuat per tal de sobreviure com a nació, i una llengua comuna n'és una part important”;
- “A diferència dels estats europeus, la democràcia turca es troba sota la amenaça del ressorgiment dels fonamentalismes religiosos, i les polítiques liberals poden portar a un debilitament en aquest sentit”.

Hi ha un tercer grup que analitza els drets lingüístics mitjançant teories de conspiració. Els que proposen aquestes teories consideren el suport als drets lingüístics i de les minories com una manera d'encobrir els intents de desintegrar el país, o com a eines de poder polític.

6. Legislació lingüística recent

Ja hem esmentat anteriorment que les relacions amb la UE han tingut gran influència a l'hora d'adoptar noves lleis lingüístiques d'una manera ràpida. En l'Informe Regular de l'any 2000 la Comissió Europea es mostrava encara crítica amb els drets lingüístics a Turquia:

“Sense tenir en compte si Turquia té intenció de considerar qualsevol grup ètnic amb una identitat cultural i unes tradicions comunes com a “minories nacionals”, avui en dia encara es neguen clarament certs drets bàsics als membres d'aquests grups. No hi són garantits els drets culturals per a tots els turcs, sense tenir en compte el seu origen ètnic, com ara el dret a les emissions en la seva llengua materna, el dret a aprendre la seva llengua materna o rebre l'ensenyament en aquesta. A més, aquests ciutadans no

*disposen de cap oportunitat per expressar el seu punt de vista sobre aquests temes.*⁸⁴

Les disposicions sobre drets lingüístics es van especificar en dos documents cabdals: el **Document d'Associació per a l'Adhesió (APD)**⁸⁵ per a Turquia, que fou aprovat el 4 de desembre de 2000, i el **Programa Nacional de Turquia per a l'Assimilació del Cabal Comunitari de la Unió Europea (NP)**⁸⁶, que va ser adoptat pel Consell de Ministres el 19 de març de 2001.

L'APD⁸⁷, que serveix com a guia per als preparatius de l'adhesió de Turquia, inclou disposicions relatives a drets lingüístics entre els seus objectius a curt i mitjà termini. Entre els objectius a curt termini hi ha *“l'eliminació de qualsevol disposició jurídica que prohibeixi als ciutadans turcs l'ús de les seves llengües maternes en les emissions de televisió o ràdio”* i *“el reforçament de les garanties jurídiques i constitucionals relatives al dret a la llibertat d'expressió”*. Entre els objectius a mitjà termini hi ha el de *“garantir la diversitat cultural i els drets culturals per a tots els ciutadans, independentment del seu origen”*. Segons això, qualsevol disposició jurídica que prohibeixi el gaudi d'aquests drets ha de ser abolida, també en l'àmbit de l'educació.

A l'NP Turquia va declarar que adoptaria totes les convencions internacionals pertinents i que prendria totes les mesures necessàries *“per a la seva aplicació efectiva i per poder complir amb les normes universals del cabal de la UE i amb les pràctiques dels estats membre de la UE, particularment en els àmbits de la democràcia i els drets humans”*. Pel que fa als criteris polítics, s'indicava que les esmenes constitucionals tindrien prioritats i establirien el marc per a

---

⁸⁴ 2000 Regular report From European Commission on Turkey's Progress Towards Accession, 8 de novembre de 2000, http://europa.eu.int/comm/enlargement/report2001/tu_en.pdf.

⁸⁵ http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2001/l_085/l_08520010324en00130023.pdf.

⁸⁶ http://europa.eu.int/comm/enlargement/turkey/pdf/npaa_full.pdf.

⁸⁷ DECISIÓ DEL CONSELL de 8 març de 2001 sobre els principis, prioritats, objectius intermedis i condicions de l'Associació per a l'Adhesió de la República de Turquia (2001/235/EC).

la revisió de la resta de legislació. La secció que fa referència a “la vida cultural i les llibertats individuals”, inclou el següent paràgraf:

“La llengua oficial i la llengua utilitzada formalment a l’educació a la República de Turquia és el turc. Això, tanmateix, no prohibeix l’ús lliure de les diferents llengües, dialectes i variants per part dels ciutadans turcs en les seves vides diàries. Aquesta llibertat no podrà ser utilitzada de manera abusiva amb l’ànimo d’alimentar el separatisme i la divisió.”

En aquesta secció s’hi van incloure més mesures. D’altra banda, en altres seccions s’esmenten també algunes mesures específiques relatives als drets lingüístics.

D’acord amb les disposicions incloses a l’APD i a l’NP, així com amb els avenços en l’àmbit dels drets lingüístics en el marc del Consell d’Europa, Turquia ha començat a canviar la seva legislació de manera decisiva en un curt període de temps. El primer pas ha estat una decisió aprovada pel Tribunal Suprem d’Apel·lació en data de 31 de març de 2000, que confirma la llibertat dels individus a posar el nom que vulguin. El 2001 va significar un període de reformes més intenses. L’esmena constitucional que havia de servir com a base per a posteriors reformes fou un pas cabdal. La **Llei núm. 4709** es va aprovar amb aquesta finalitat.

a. La Llei d’esmena de diversos articles de la Constitució (núm. 4709, del 3 d’octubre de 2001) fou publicada al Diari Oficial el 17 d’octubre de 2001. Fa referència a 35 articles, dos dels quals tenen com a objectiu eliminar les restriccions a l’ús de diferents llengües i dialectes. Segons l’**article 9** d’aquesta llei, la frase que diu que “*cap llengua prohibida per llei podrà ser emprada en l’expressió i difusió del pensament*” és eliminada de l’article 26 de la Constitució. De la mateixa manera, segons l’**article 10**, el segon paràgraf de l’article 28 de la Constitució, que diu que “*les publicacions no podran ser fetes en cap llengua prohibida per la llei*” és eliminat.

D'altra banda, l'article 42 de la Constitució, que estableix que *“cap llengua diferent del turc no podrà ser ensenyada com a llengua materna a ciutadans turcs en cap institució de formació o a l'educació”*, resta intacte.

b. Llei núm. 4771⁸⁸ El segon pas que es va fer en el camp dels drets lingüístics fou l'aprovació de la Llei núm. 4771 per part de la Gran Assemblea Nacional Turca, el 3 d'agost de 2002. La **Llei d'esmena de diverses lleis** fou publicada al Diari Oficial el 9 d'agost de 2002 i incloï a dos articles que feien possible les emissions en llengües no oficials i que permetien l'organització de cursos privats per a l'ensenyament de llengües no oficials, definides a la llei com *“les diferents llengües i dialectes emprats tradicionalment pels ciutadans turcs en la seva vida diària”*.

L'article 8 permet les emissions en llengües no oficials tot afegint la següent disposició a la **Llei núm. 3984 de l'establiment i l'emissió d'emissores de ràdio i de canals de televisió**, del 13 d'abril de 1994:

“A més, hi podran haver emissions en les diferents llengües i dialectes emprats tradicionalment pels ciutadans turcs en la seva vida diària. Aquestes emissions no podran contradir els principis fonamentals de la República de Turquia continguts a la Constitució ni la integritat indivisible de l'Estat amb el seu territori i nació. Els principis i procediments d'aquestes emissions, així com la seva supervisió, hauran de ser determinats a través de la regulació dictada pel Consell Suprem.”

El Secretariat General per als Afers de la Unió Europea ofereix la següent justificació de l'article:

“l'esmena de l'article 4 de la Llei núm. 3984 amb el paràgraf (A) de l'article tenia l'objectiu de millorar la vida cultural en l'àmbit dels drets i les llibertats individuals, d'acord amb els objectius del document de l'Associació per a

---

⁸⁸ Per consultar la traducció no oficial proporcionada pel SGEU, vegeu: <http://www.abgs.gov.tr/abportal/uploads/files/Law%20Amending%20Various%20Laws%20and%20Reasoning%2003.08.2002.doc>.

l'Adhesió i el NPAA [National Programme for the Adoption of the Acquis]⁸⁹ de Turquia. Aquesta modificació ha garantit la conformitat amb les esmenes fetes als articles 26 i 28 de la Constitució amb la Llei núm. 4709. Aquesta esmena també s'adiu a les convencions internacionals del Consell d'Europa, del qual Turquia n'és membre fundador, i als criteris polítics de Copenhaguen”

Un altre canvi significatiu en l'àmbit dels drets lingüístics l'aporta l'**article 11** de la llei. Aquest article esmena la **Llei d'educació i ensenyament de llengües estrangeres (núm. 2923)**, del 14 d'octubre de 1983, tot canviant el seu nom i objecte incloent-hi **‘l'aprenentatge de les diferents llengües i dialectes emprats pels ciutadans turcs’**. A més, es va afegir a l'article 2 el següent paràgraf:

“Els centres privats subjectes a les disposicions de la Llei d'institucions educatives privades núm. 625, del 8.6.1965 es poden crear amb l'objectiu de permetre l'aprenentatge de les diferents llengües i dialectes emprats tradicionalment pels ciutadans turcs en la seva vida diària. Aquests cursos no poden contradir els principis fonamentals de la República de Turquia continguts a la Constitució ni la integritat indivisible de l'Estat amb el seu territori i nació. Els principis i procediments d'aquestes emissions i la seva supervisió hauran de ser determinats mitjançant la regulació dictada pel Ministeri d'Educació Nacional.”

Amb l'esmena introduïda a la **Llei núm. 2923** s'ha suprimit l'obstacle jurídic que prohibia l'aprenentatge de les diferents llengües i dialectes emprats tradicionalment pels ciutadans turcs en la seva vida diària. En canvi, la primera frase del segon article estableix que *‘les llengües maternes dels ciutadans turcs no poden ser ensenyades en cap altra llengua que no sigui el turc’* va restar intacta.

---

⁸⁹ N. de la t.

Després d'aixecar les prohibicions i elaborar la base legal per fer servir la llengua materna a les emissions i a l'educació, es van aprovar dues regulacions per establir les regles d'aplicació d'aquests canvis.

c. La Regulació sobre l'aprenentatge de les llengües i dialectes emprats tradicionalment pels ciutadans turcs en la seva vida diària⁹⁰ fou preparada pel Ministeri d'Educació Nacional i publicada al Diari Oficial del 20 de setembre de 2002. La redacció d'aquesta regulació es fonamenta jurídicament en la Llei núm. 625, la qual regula la creació i funcionament d'institucions educatives privades i consta de 5 seccions i 16 articles.

Aquesta regulació estipula que els cursos d'ensenyament de llengües no oficials es poden organitzar i iniciar un cop s'hagin satisfet les condicions requerides i hagin rebut els permisos facilitats pel Ministeri. Segons l'**article 7**, el personal designat per a aquests cursos haurà de ser de ciutadania turca i haurà de complir amb les qualificacions requerides a la **Llei núm. 625**, així com tampoc no podrà haver estat acusat de crims contra l'estat en el passat.

L'**article 8** permet als ciutadans turcs que hagin finalitzat almenys l'educació primària matricular-se als cursos. Les persones menors de 18 anys podran matricular-se amb el permís dels pares o tutors legals. Segons l'**article 10**, el programa educatiu dels cursos haurà de ser aprovat pel Ministeri i el llistat d'alumnes s'haurà d'enviar al Director d'Educació Nacional. L'article també estableix que els cursos hauran de consistir en l'ensenyament de les llengües no oficials. Els alumnes hauran de respectar les normes d'indumentària.

L'Aplicació de la Regulació sobre la llengua en les emissions de ràdio i televisió⁹¹ fou elaborada pel Consell Suprem de Ràdio i Televisió, i fou publicada al Diari Oficial el 18 de desembre de 2002. La regulació

---

⁹⁰ Publicada al butlletí Mercator núm. 53, www.ciemen.org/mercator/butlletins/53-03.htm.

⁹¹ Publicat al butlletí Mercator núm. 53, www.ciemen.org/mercator/butlletins/53-05.htm.

consta de 4 seccions i 11 articles. L'article 4 declara que la principal llengua de les emissions és el turc. **L'article 5** permet emissions en llengües no oficials:

“Les emissions també podran realitzar-se en les llengües i dialectes emprats tradicionalment pels ciutadans turcs en la seva vida diària.”

Segons aquest article, les emissions seran a càrrec de la Corporació Turca de Ràdio i Televisió (TRT). A més, també defineix la durada i el contingut de les emissions. Per tant, les emissions poden ser *“per a adults i poden contenir notícies, música i cultura.”* S'especifica que *“les emissions no podran ser destinades a l'ensenyament d'aquestes llengües i dialectes.”* A més:

“La durada de les emissions de ràdio en aquestes llengües i dialectes no podrà sobrepassar els 45 minuts per dia i un total de 4 hores a la setmana. Les emissions televisives no sobrepassaran els 30 minuts per dia i un total de 2 hores a la setmana. Les emissions televisives aniran acompanyades de subtítols en turc que es correspondran plenament amb la temporalització i el contingut de l'emissió. Pel que fa a les emissions radiofòniques, hauran d'anar seguides d'una traducció en llengua turca després del programa.”

Segons els **articles 6 i 7**, el Consell Executiu de la TRT elaborarà els plans relatius a l'àrea d'emissió, les llengües i dialectes que es faran servir i els tipus d'emissions, els dies de les emissions i la seva programació en les emissions diàries, mensuals i anuals. La TRT lliurarà aquests plans en forma de sol·licitud al Consell Suprem, el qual prendrà una decisió final *“sense limitar-se a la informació i la documentació inclosa a la sol·licitud de la TRT”*.

L'article 8 defineix les restriccions en les emissions en llengües no oficials de la següent manera:

“Les emissions de ràdio i televisió en les diferents llengües i dialectes emprats tradicionalment pels ciutadans turcs en la seva vida diària no poden violar la supremacia de la llei, els principis bàsics de la Constitució, els drets i llibertats

bàsics, la seguretat nacional, la moral general, les característiques fonamentals de la República establertes per la Constitució, la integritat indivisible de l'Estat amb el país i la seva gent, la Llei núm. 3984 i els principis i procediments establerts per les regulacions publicades en base a aquesta llei, els requisits previstos pel Consell Suprem i les seves condicions amb relació als permisos i garanties, així com també s'haurien de dur a terme en el marc d'oferiment d'un servei públic.”

La regulació fou elaborada en base a les regulacions que actualment s'apliquen en aquest sentit als estats membres de la UE. Fins ara encara no s'ha signat el protocol entre la TRT i el Consell Suprem. Atès que la regulació pot ser aplicada a partir de la signatura del protocol, no es disposa de gaire informació detallada sobre les emissions que es realitzaran.

En el seu Informe Regular de 2002 la UE considera la regulació com “*un progrés positiu que acostava Turquia als estàndards de la UE.*”⁹² L'Informe recomana que es defineixin mesures d'aplicació el més aviat possible, per tal de garantir uns resultats concrets per a tots els ciutadans turcs independentment del seu origen ètnic. D'altra banda, l'informe també assenyala que la llei d'emissions pot tenir diverses interpretacions. Per exemple:

“La referència feta a la llei als “valors nacionals i morals de la societat” així com a “l'ordre social moral general i l'estructura familiar”, són bastant imprecisos i podrien estar subjectes a diverses interpretacions, de manera que es podria posar en perill la llibertat d'edició i el pluralisme d'idees.”

L'últim avenç en l'àmbit dels drets lingüístics ha estat l'adaptació del 4t paquet de mesures per a l'harmonització presentat pel Parlament el 02 de gener de 2003. Gràcies a les esmenes introduïdes a la llei d'associacions, s'aixecà la prohibició de l'ús de les llengües i els alfabetos diferents del turc en les declaracions de les associacions, d'acord amb l'esmena de l'article 26 de la

---

⁹² 2002 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession.

Constitució. La llei també permetia l'ús de les llengües estrangeres en les comunicacions no oficials i en la comunicació amb les institucions estrangeres.

Des que ha entrat en vigor la nova legislació s'han detectat algunes millores en el gaudi dels drets culturals. Atès que no hi ha cap organisme oficial especialitzat en política lingüística, la informació sobre aquestes millores es troba als diaris i informes de les organitzacions internacionals de drets humans. Un exemple fou un concert patrocinat pel Ministeri de Cultura, on un cantant turc molt conegut va actuar en diverses llengües el Dia de la Victòria de Turquia. L'Informe Regular de la UE de 2002 assenyala que s'han produït fets positius al sud-est del país, com ara una exposició fotogràfica, un festival de cinema europeu, un festival de cultura i natura on no es va prohibir que els grups musicals cantessin en kurd, així com l'abolició de les prohibicions a diaris i revistes.⁹³

D'altra banda, malgrat els avenços en matèria de legislació, s'han registrat diversos incidents motivats per restriccions. Entre aquests s'hi poden comptar diverses investigacions pel fet de cantar en kurd i la negativa per part del Registre Civil a inscriure nens amb noms kurds.⁹⁴ També s'argüeix que la creació de cursos privats per a l'ensenyament de llengües no oficials té un cost molt elevat per als empresaris del sector, ja que això comportaria la construcció de noves instal·lacions i disposar d'equipament i personal per tal d'obtenir la llicència.⁹⁵

Un altre incident important amb relació als drets lingüístics va tenir lloc entre desembre de 2001 i gener de 2002, quan els estudiants van començar una campanya per reclamar classes de kurd dins del programa universitari. El Consell d'Educació Superior va recomanar als rectors universitaris que imposessin sancions disciplinàries als manifestants, adduint un abús del dret de petició en aquest cas. Segons *Radikal* (*diari turc*), això va comportar que, fins al febrer 2003, 104 alumnes

---

⁹³ 2002 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, p. 42.

⁹⁴ Vegeu, per exemple, *Turkish Daily News*, "Malgrat les reformes de Turquia per accedir a la UE, el problema dels noms kurds roman", 24.10.2002.

⁹⁵ *Radikal*, "Kurdish Fast Yatti" (La idea del 'Kurdish Fast' [kurd ràpid] ha fracassat), 08.10.2002.

hagin estat expulsats de les escoles, 1.215 hagin estat apartats de la universitat i 44 hagin perdut algun tipus de beca.⁹⁶

És més, el Fiscal de Seguretat de l'Estat va encausar per la via penal diversos estudiants adduint connexions amb el PKK. Gràcies als canvis legislatius, diversos casos foren desestimats. D'altres van acabar amb penes de presó, mentre que altres estudiants van ser absolts.⁹⁷ En alguns casos, el Tribunal Suprem d'Apel·lació ha anul·lat els veredictes d'algun tribunal de rang inferior.⁹⁸ Els incidents van causar debats encesos entre l'opinió pública i moltes institucions i defensors dels drets humans es van oposar a les accions contra els estudiants.

Una sentència recent aprovada pel Tribunal Administratiu Regional de Diyarbakir és destacable, ja que es contradiu marcadament amb la sentència prèvia del Tribunal Constitucional. El cas va ser dut als tribunals per tal de suspendre el càstig disciplinari infringit a un estudiant per part de la Universitat de Dicle per haver reivindicat l'ensenyament en kurd. Tot assenyalant que la pèrdua de la llengua pot comportar la mort de la nació i que la llengua pot sobreviure només si esdevé una llengua escrita i literària, el tribunal va considerar que:⁹⁹

“cal acceptar que, de la mateixa manera que cada ésser humà té dret a la vida, cada llengua té dret a la vida i a la protecció...Totes les societats tenen el deure i la responsabilitat de crear una base humana universal que permeti la supervivència de les nacions i els grups ètnics, així com també es fa necessària la protecció de l'estructura natural de l'ésser humà.”

---

⁹⁶ *Radikal*, “Yargidan Tam Uyum Karari” (El poder judicial emet una resolució a favor d'una harmonització absoluta), 12.02.2003.

⁹⁷ *Turkish Daily News*, “Un tribunal absol 32 persones sospitoses de reivindicar classes de kurd”, 26.9.2002

⁹⁸ *Turkish Daily News*, “El Tribunal Suprem anul·la una sentència relativa a la reivindicació per un ensenyament en kurd”, 24.10.2002.

⁹⁹ *Radikal*, “Yargidan Tam Uyum Karari”.

El Tribunal va continuar de la següent manera:

“No hi ha cap mal en exigir a les institucions o organismes públics competents que s’encarreguin de proveir serveis educatius i de formació que permetin que tota persona pugui aprendre la seva llengua materna, la qual és la part més important de la seva identitat i personalitat. No es pot acceptar que una exigència com aquesta dugui a la polarització social per motius de religiositat, llengua, raça, color i opció religiosa. D’aquesta manera, no hi ha hagut cap conflicte o confrontació entre el demandant kurdoparlant i els ciutadans de parla turca per raó del litigi que ha derivat en una sanció disciplinària.”

Tenint en compte que les autoritats públiques han de donar respostes raonables i intel·ligibles a les demandes legítimes i justes de la gent (fins i tot si no les accepten), el Tribunal va suspendre la sanció disciplinària.

7. Conclusió

La política lingüística turca serveix de bon exemple pel que fa al paper que la llengua pot tenir en els canvis polítics i socials. A diferència d’altres casos a Europa, les modificacions deliberades de l’estatus i el corpus de la llengua foren introduïdes en un breu espai de temps. Tenint en compte les seves funcions simbòlica i instrumental, la llengua ha estat bàsica per a la modernització i la creació de la nació. D’altra banda, l’èmfasi en una llengua comuna va comportar la negació de les llengües no oficials. Les lleis lingüístiques, que no eren res més que prohibicions, van causar una major politització al voltant de les qüestions lingüístiques i van fer que fossin un tema incòmode durant un temps.

Tenint en compte el marc general de la política lingüística turca, les reformes recents constitueixen grans avenços. Amb l’aixecament de les prohibicions de l’ús de les llengües no oficials, Turquia ha satisfet els requisits mínims de les normes lingüístiques acceptades internacionalment. A més, s’ha decidit que les emissions en llengües no oficials es duguin a terme pel canal de televisió estatal.

També s'observa que l'objectiu és liberalitzar la legislació sota control estatal, i molt possiblement de manera gradual. La sentència del Tribunal de Diyarbakir citada anteriorment és significativa, no només pel seu enfocament literal, sinó també com un indicatiu que el poder judicial ja ha començat a fer referència a la necessitat de protegir les llengües, d'acord amb la **Carta europea per les llengües regionals o minoritàries**¹⁰⁰.

Les reformes introduïdes fins ara són principalment legislatives, mentre que les esperades mesures administratives i institucionals encara es desconeixen. El període de temps que ha passat entre les regulacions i la conclusió d'aquest treball és massa curt com per poder fer una avaluació de la seva aplicació. Tanmateix, es pot dir que la plena adaptació al nou marc jurídic trigarà. D'altra banda, l'impacte psicològic de l'ús lliure del kurd en les emissions i l'educació pot ser considerable. També pot servir per reduir tensions després d'una llarga dècada de lluita contra el terrorisme.

Finalment, l'èxit de les reformes dependrà en gran mesura de la recepció i el suport del poble turc. La consciència creixent de la importància de la llengua materna per al benestar espiritual i material de la gent i el valor de la diversitat lingüística per a la humanitat podria influir-hi. Un coneixement més profund dels múltiples lligams entre democràcia i drets lingüístics seria beneficiós per a l'èxit de les reformes i per a possibles millores posteriors.

---

¹⁰⁰ <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/CadreListeTraites.htm>

WORKING PAPERS

[Col·lecció “Documents de Treball”- *Mercator-Drets i Legislació Lingüística*

- 1- La promoció de les llengües minoritàries a la Federació Russa i la prevenció de conflictes interètnics: el cas de Calmúquia- *Marc Leprêtre*
- 2- Els principals conceptes en el reconeixement dels drets lingüístics als estats europeus- *Neus Oliveras*
- 3- L'estatus polític de la llengua romaní a Europa- *Peter Bakker & Marcia Rooker*
- 4- La tutela jurídica des lenghis retoromancis cun particulâr riferiment al câs furlan- *William Cisilino* (en friulà)
- 5- Llengües i institucions a la Unió Europea- *Manuel Alcaraz Ramos*
- 6- Les llengües minoritàries de la Federació Russa- *Eduardo Ruiz Vieytes*
- 7- European linguistic diversity- for whom? The cases of Finland and Sweden- *Jarmo Lainio* (en anglès)
- 8- La ratificació de l'estat espanyol a la Carta europea de llengües regionals o minoritàries- *Santiago Castellà*
- 9- Legislació lingüística i procés de normalització: el cas català a l'Estat espanyol -*Agustí Pou*
- 10- La ratificació de la Carta Europea de les llengües regionals o minoritàries per part del Regne Unit- *Robert Dunbar*
- 11- Canvis recents a la legislació lingüística de Turquia – *Özlem Eraydin Virtanen*

Podeu consultar i obtenir la col·lecció a
<http://www.ciemen.org/mercator/index.htm>

---

* Disponible en català, “La diversitat lingüística europea. Per a qui? Els casos de Finlàndia i Suècia”, a El dret a la diversitat lingüística (2002), Col·lecció CIEMEN-Drets lingüístics, Ed. Mediterrània, Barcelona